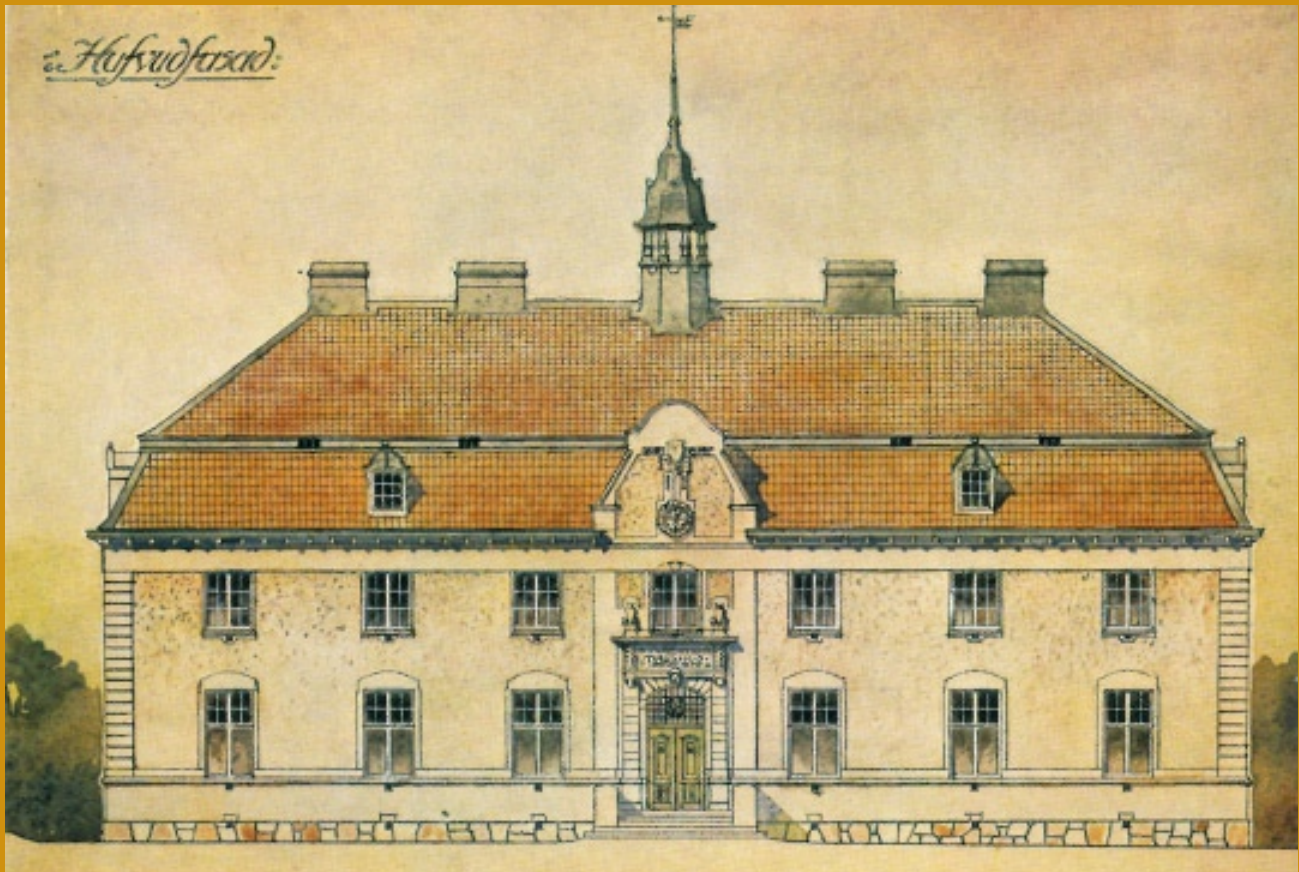

Alvesta tingshus

Byggnadsminnen i Kronobergs län

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

Allbo härads sigill med texten
"Sigillum Alboheradensis" och
året 1682. Foto hämtat ur Allbo
hembygdsförenings årsbok 1979.

Alvesta tingshus

Byggnadsminnen i Kronobergs län

Framsida: Färgskiss över tingshusets huvudfasad utförd av Arkitektfirman Ewe & Melin, Malmö år 1906. Bilden är hämtad från omslaget till Norra Allbo Hembygdsförenings årsbok år 1979.

Baksida: Mästermannen Johannes "Orädd" Jönssons bodelsyxa avfotograferad i Smålands museums utställning "På väg".
Foto: Jörgen Ludvigsson.
Kulturparken Småland AB.

Innehåll

Förord	6
Inledning.....	7
Alvesta tårtort	8
Tingsplatsen historiskt.....	9
Sig sjålv till straff och androm till varnagel – domar vid Allbo ting.....	18
Tingshus i Sverige.....	22
Husebyskandalen – rättshistoria vid Alvesta tingsrätt.....	24
Gamla tingshuset och gästgiveriet.....	28
Nya tingshuset – arkitekterna och byggherren	33
Tingshusets exteriör.....	39
Tingshusets interiör.....	50
Häradshövdingar som tjänstgjort vid Allbo härad.....	62
Källor	63

Förord

Tingshusen har jämte kyrkorna alltid haft en framträdande roll i samhället. Genom sin monumentalitet utgör de ett tydligt landmärke tätt förknippat med den moderna stadens födelse. På tingen har ofta stora och livsavgörande beslut för bygdens invånare fattats. Med en månghundraårig historia utgör rättsväsendet i Allbo en källa såväl till arkitekturens- som samhällets förändringar liksom en kunskapskälla kring mängder av enskilda livsöden.

I denna skrift ger byggnadsantikvarie David Fuchs vid Kulturparken Småland/Smålands museum inblickar i såväl specifika rättshändelser vid Allbo ting som vägen fram till det nya tingshusets tillkomst, med en historia från medeltid fram till våra dagar.

Skriften utgör en del i Länsstyrelsens nya serie om byggnadsminnen i länet. Syftet är att lyfta fram och sprida kunskap om länets kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader. Tingshuset i Alvesta byggnadsminnesförklarades år 2008 och ägs idag av Br. Dahlström Fastigheter AB. Byggnaden har nyligen genomgått en omfattande renovering och omvandlats till flerbostadshus.

Kristina Alsér
Landshövding

Heidi Vassi
Länsantikvarie

Inledning

På ett markerat höjdläge i centrala Alvesta ligger det forna tingshuset. På denna plats har det hållits ting sedan 1700-talet. Häradstinget var en naturlig samlingsplats för folket i Allbo härad. På tinget sköttes allt från avdömande av brottsmål, val av riksdagsmän, registrering av köp och försäljning av jord till stadfästelse av barnmorskors utbildning. Kort sagt avspeglade förhandlingarna vid det gamla tinget de flesta av livets skeenden.

Första tinget på nuvarande plats hölls i ett äldre kronomagasin innan ett mer ändamålsenligt tingshus uppfördes strax före sekelskiftet 1800. Under 1800-talets senare hälft genomgick det gamla tingshuset en ombyggnation för att efter sekelskiftet 1900 ersättas med dagens tingshusbyggnad. Det gamla tingshuset stod sedan kvar som bostadshus fram till år 1967 då det revs. Ting har emellertid hållits på åtminstone ytterligare två platser i Alvesta och rättskipningens historia i Allbo finns dokumenterad så långt tillbaka som 1300-talet.

brukats som kontorslokaler men står i skrivande stund inför en genomgripande omdaning till bostäder. Till följd av de kulturhistoriska värden som det nya tingshuset representerar beslutade Länsstyrelsen att år 2008 byggnadsminnesförklara byggnaden.

Sitt nuvarande utseende erhöll dagens tingshus, uppfört mellan åren 1906-1907, i samband med den senaste ombyggnationen i slutet av 1940-talet, då tingssalen tillbyggdes med en lägre byggnadskropp för att möta de krav som infördes i den nya rättegångsordningen 1948. Sedan utgången av 1970, då tingsverksamheten överfördes till Växjö, har huset främst

Alvesta tätort

Fram till mitten av 1800-talet låg de båda byarna Aringsås och Alvesta bara ett stenkast ifrån varandra invid sjön Salens norra strand. I och med järnvägens utbyggnad under 1800-talets slut kom de båda byarna att successivt växa samman till en central järnvägsknut i vars anslutning ett flertal fabriker etablerade sig, inte minst med anledning av de goda transportmöjligheterna. År 1945 ombildas Aringsås landskommun till köping och de båda samhällena bildade nu tillsammans municipalsamhället Alvesta. Vid kommunreformen 1971 skapas Alvesta kommun med Alvesta som centralort.

Detalj ur generalstabskartan från 1873 som visar de båda byarna Aringsås och Alvestad på ömse sidor om sjön salens norra strand. Bilden är hämtad ur Lantmäteriets nätbase-rade sökregister över historiska kartor.

Tingsplatsen historiskt

Rättskipningens historia i Sverige går långt tillbaka i tiden. Under förkristen tid var tingsplatsen till skillnad från idag snarare kopplad till en specifik plats än till en särskild byggnad. Tingen hölls då i allmänhet utomhus. De äldsta tingsplatserna var ofta belägna på en ås med svag sluttning. Det var inte ovanligt att dessa låg förlagda i anslutning till äldre forngravar och domarringar med koppling till forntida kultplatser.

Aringsås gamla kyrka och klockstapel sedda från gravfältet beläget strax norr om kyrkan på ömse sidor om nuvarande Prästgårdsvägen. Något norrut från denna plats skall den avrättningsplats som finns avbildad på kartan från 1660 ha legat. Foto: David Fuchs 2011.

Domarringen, vilken är en forntida gravanläggning som kom i bruk under slutet av bronsåldern, utgörs av en stenkrets där resta eller liggande stenar är glest placerade så att en cirkelform bildas. Stenarna är ofta udda till antalet, sju eller nio är det vanligaste. Namnet domarring kan härledas till en medeltida uppfattning att dessa gravanläggningar skall ha tjänat som tingsplatser. På varje sten skall en domare suttit och i och med det udda antalet stenar kunde en dom aldrig bli oavgjord. Meningarna kring huruvida dessa gravplatser verkligen tjänat som tingsplatser går isär.

På en karta från 1600-talets slut finns ett tiotal domarringar markerade i närheten av Aringsås kyrka. Detta understryker att platsen kring kyrkan och den angränsande åsen i Aringsås by historisk utgjort en viktig plats för bygdens invånare.

Under medeltiden skall tingsplatsen i Allbo härad, enligt de historiska källorna, ha legat på ett öppet fält strax norr om Högåsens äldreboende, som idag är beläget invid Gemlavägen i Alvesta. Tingen skall vid denna tid ha hållits under bar himmel. Förhandlingarna skall ha ägt rum inom ett hägn av resta stockar, vilka nedtogs efter tingets slut. I 1619 års dombok berättas att tinget avbrutits sedan slagsmål uppkommit och därmed "upprycktes tinget". Sex år senare rapporteras om ett överfall som skall ha inträffat "sedan tinget rivet var". Dessa skriftliga källor bekräftar att tingsplatsen vid denna tid kringgärdats med någon form av enklare, provisorisk inhägnad.

Tingsängen i Aringsås, utritad å modern karta.

Bilden visar den gamla Tingsängens utbredning invid Högåsens äldreboende. Bilden är hämtad ur Norra Allbo hembygdsförenings årsbok från 1974 varför det idag tillkommit ytterligare bebyggelse på platsen, som inte finns representerad på ovanstående karta.

Tingsplatsens historiska lokalisering styrks på en storskifteskarta över Aringsås by 1820, där det ovan nämnda fältet på Aringsåsens sluttning fortfarande går under benämningen "Tingsängen". Ängen, som är markerad på båda sidor om gamla vägen mot Växjö, hade sin huvudsakliga utbredning på vägens norra sida. Några angränsande åkrar vid vägen går även under beteckningen "Tingsåker".

Utdrag ur karta över Aringsås socken från 1660 som visar den första kända tingsladans placering alldeles norr om gamla kyrkan i Alvesta. På bilden finns även häradets avrättningsplats inritad och illustreras av en galge. Kartutdraget är hämtat ur Lantmäteriets databas över historiska kartor.

Traditionen berättar om en sten, upphittad vid Tingsängen, i vilken man skall ha borrar ett hål för varje gång någon avrätades vid tinget. Denna sten finns avbildad i Norra Allbo Hembygdsförenings årsbok från 1974. Sedan 1950-talet förvaras stenen i Riksdagsmannagården i Alvesta dit den fördes genom hembygdsföreningens försorg.

Det äldsta skriftliga belägget för rättsskipning i Allbo härad utgör en dom, utfärdad av kungens domhavande tillsammans med lagmannen i Tiohärad daterad 14 februari 1402, som rör ett fastighetsärende för gårdar belägna i Boatorp och Bastorps byar i Moheda. Enligt domen belades gårdarna med kvarstad¹ till nästa ting efter Mickelsmäss. Domen är utfärdad i "Aris-

¹ Kvarstad är en exekutiv åtgärd inom juridiken som innebär att en brottsmisstänkt person eller gäldenär genom domstolsbeslut i Sverige eller i vissa fall inom den europeiska gemenskapen helt eller delvis förlorar rätten att förfoga över en viss bestämd del av sin egendom.

Detalj av 1820 års storskifteskarta över Aringsås by som visar området omkring nuvarande Alvesta sjukhem. Numren 422 och 424 står i den tillhörande beskrivningen upptagna såsom "Tingsåker" och numren 120 samt 134 som "Tingsängen". Därmed kan uppgifterna om att en medeltida tingsplats skall ha funnits på denna plats i någon mån bekräftas. Kartutdrag hämtat ur Lantmäteriets databas över historiska kartor.

2.375	b	5 1/2	7 1/2	6.94
2.031	c	1 1/2	3 1/2	2.859
3.6396	d	2 1/2	2 1/2	1.187
1.604	e	1 1/2	2 1/2	1.689
2.187	f	1 1/2	1 1/2	0.265
2.167	g	3 1/2	9 1/2	5.323
8.500	h	4	2 1/2	8.750
3.281	i	3 1/2	13 1/2	7.809
4.219	j	5 1/2	19 1/2	11.687
1.450	k	6	3 1/2	3.750
3.802	l	2 1/2	1 1/2	0.574
0.947	m	1 1/2	3 1/2	0.843
8.125	n	3	1 1/2	0.531
9.042	o	3	1 1/2	0.531
0.343	p	3	1 1/2	0.531
2.667	q	5	19 1/2	16.562
	Summa	7.80%	5.1%	8.74
	Aring			
	19. Duffeldt a	5	19 1/2	16.562

Utdrag ur 1820 års storskifteshandlingar som visar på ett av de ställen där begreppet "Tingsåker" står upptaget. Texten är hämtad ur bilagan till 1820 års storskifteskarta från Lantmäteriets databas över historiska kartor.

Detalj av 1820 års storskifteskarta som visar den gamla kyrkan. Det upptagna numret 197 på kartans vänstra sida betecknas i de bifogade handlingarna som "Galjalyckan" och skulle därmed kunna stadfästa placeringen av den medeltida avrättningsplatsen i Aringsås socken. Kartutdraget är hämtat ur Lantmäteriets databas över historiska kartor.

194	D	c	1/4	5/8	1.008
		d	9	1/4	0.587
		e	1/4	11/16	0.566
		f	1/4	15	1.250
		g	3	1/2	0.986
197	Galjalyckan	a mad	2	1:17 1/2	16.500
		b	1/4	10	2.087
		c	1/4	7/8	0.957
		d backe	1/8	11/16	0.302
		e	1/4	2 3/8	2.464
		f	1/4	5/8	0.279
		g	2 1/2	5/4	2.167
		h	1/4	7/8	0.921
		i mad	1/4	7	1.750
		j	1/4	8 1/2	0.709
479	Bilaga till 1820 års storskifteskarta				

Utdrag ut 1820 års storskifteshandlingar där begreppet "Galjalyckan" står upptaget. Texten är hämtad ur bilagan till 1820 års storskifteskarta från Lantmäteriets databas över historiska kartor.

Karta upprättad i samband med storskifte på inägor i Aringsås socken år 1803. I bildens mitt strax till vänster om siffran 546 ser man torgbildningen vid det gamla tingshuset med tingshuset längst upp och det gamla gästgiveriet till vänster. Kartutdrag hämtat ur Lantmäteriets nätbaserade sökregister över historiska kartor.

sas” som utgör det gamla namnet på Aringsås församling. Ett mer sentida belägg för rättsskipningen i Aringsås utgör ett inlägg i Allbo dombok från den 14-15 september 1670 där man kan läsa att den gamla tingsplatsen var Aringsås, som låg mitt i häradet. Där hade man ”av urminnes tid alltid hållit ting och jorderannsaking”. De gamla domböckerna utgör en förnämlig källa till kunskap om våra förfäders liv. Utöver själva domsluten återspeglar de även tidens tänkesätt, människornas seder, bruk, näringar och levnadsvanor. I Allbo dateras den äldsta domboken till 15 maj 1600.

Under medeltiden lydde Allbo härad tillsammans med Värends fyra andra hänader, Kinnevald, Norrvidinge, Uppvidinge och Konga härad, under Tiohärads lagsaga där varje

härad hade en egen tingsplats som gick under benämningen ”rättan tingstad”. I ett bevarat pergamentsbrev från Riksrådkens samlingar daterat 4 februari 1436 kan man läsa om en dom utfärdad av lagmannen Arvid Svan och Jon Andersson, som är given ”aa retthom tingx stad i Aryzaass” d.v.s. ”å rättan tingsstad i Aringsås”.

Avrättningsplatsen vid denna tid skall emellertid inte, utifrån vad som framkommit ur det historiska materialet, varit belägen i anslutning till ovan nämnda Tingsäng utan istället varit lokaliserad till en plats strax väster om Alvesta gamla kyrka. Enligt storskifteskartan över Aringsås by från år 1820 benämns denna plats i den förklarande texten som ”Galjalyckan”. På denna plats finner man idag de gamla byggnads-

Karta upprättad i samband med laga skifte i Aringsås socken år 1838. Vid numret 279 på kartan ser man torgbildningen vid det gamla tingshuset med tingshuset längst upp, gästgiveriet till vänster och krogen till höger. Kartutdrag hämtat ur Lantmäteriets nätbaserade sökregister över historiska kartor.

derna från Linnérs motorfirma, där Alvesta träningscenter numera är lokaliserade. Läget invid den gamla landsvägen mellan byarna Aringsås och Alvesta känns logisk, då avrättningarna var ämnade att verka avskräckande på förbiresande samhällsmedborgare.

Det första skriftliga belägget för en regelrätt byggnad där ting skall ha hållits utgör ett dokument från 2 november år 1619 där en tingslada i Aringsås omnämns. Byggnaden var inte uppförd i anslutning till den gamla tingsplatsen, invid Gemlavägen, utan markeras på en karta från 1660 alldeles norr om kyrkan strax nedanför den nuvarande prästgården. Ett stycke längre norrut, söder om den plats där man idag finner den nya kyrkogården, var enligt kartan avrättningsplatsen belägen. Detta

skulle innebära att avrättningsplatsen flyttats från sitt tidigare läge väster om kyrkan till detta nya läge sedan tingsladan invid den gamla kyrkan stod färdig. Att närmare peka ut den exakta platsen där galgen stått är idag knappast möjligt, då avståndet och detaljerna på 1660-års karta inte kan anses vara så precisa. Traditionen gör emellertid gällande att backen vid Nya kyrkogården kan ha varit denna plats då en skolpojke vid namn Tobias Wallin, vid det förra seklets början, skall ha påträffat ett antal skallar och ben inom detta område. Omkring samma tid skall man på denna plats även ha funnit ett bevarat gissel.

Av de historiska källorna vet man att det ganska så tidigt etablerades en stadigvarande tingsplats vid sjön Salens nordspets i Aringsås kyrkby, ett naturligt läge där flertalet landsvägar

och även vattenvägar sammanlöpste från skilda håll. Det är därför fullt möjligt att den tidigast omnämnda häradshövdingen i Allbo härad väpnaren Lars Ölfsson, domare mellan åren 1380-85, kan ha suttit ting i den på kartan markerade tingsladan. Fasta tingsplatser i det fria förekom även på flertalet andra ställen i Allbo härad. Mellan åren 1600-1650 hölls ofta ting på andra platser än ”rättan tingsstad”. Exempel på sådana platser utgör Benestad, Ör, Vegby, Hörda och Grimslov.

År 1680 beskrivs den gamla tingsladan i Aringsås som alldeles förfallen varvid allmogen förklarade sig villig att under vintern framköra timmer till en ny tingslada. Någon ny tingslada kom emellertid inte att uppföras på denna plats utan istället kom tingen att hållas i ett kronomagasin, beläget i Alvesta by, vilket uppförts där på order av Karl XI för lagring av förnödenheter till den svenska hären under dess strider mot danskarna. Kronomagasinet, som var beläget på Alvesta Backagård, låg i direkt anslutning till byns gästgiveri. I samband med att tinget tog magasinet i anspråk uppfördes även ett mindre häkte på platsen. Då magasinbyggnaden var i allt annat än prima skick kom emellertid häradsrätten att i allt större utsträckning förlägga tingen till andra platser, vanligtvis kom lotten att falla på Ör. Under åren 1703-1730 kom praktiskt taget samtliga ting att förläggas till Ör och hölls då sannolikt på ortens gästgivaregård. Någon flytt av häradets avrättningsplats till Ör skedde dock aldrig. Omlokaliseringen av häradets tingsplats till Ör föll dock inte i god jord bland

invånarna som efterfrågade en mer centralt placerad tingsplats.

År 1739 beslöt häradsrätten att man inte längre skulle hålla ting i Ör utan bli stadigvarande i Alvesta. Man återgick då till att hålla ting i det gamla kronomagasinet. Mot slutet av 1700-talet hade man icke desto mindre definitivt tröttnat på den bristfälliga byggnaden. Som en lösning på problemet erbjöd sig greve Axel Hamilton på Huseby att antingen sälja eller hyra ut en av brukets nyuppförda byggnader som tingshus åt såväl Allbo som Kinnevalds häradsrätter. Detta förslag accepterades av invånarna i Kinnevald medan folket i Allbo höll fast vid Alvesta som tingsplats. Till följd av oenigheten nödgades Konungens Höga Befallningshavare i Kronobergs län att träda in och avgöra frågan. Den 11 november 1799 fattade han beslut om att Allbo tingsplats skulle förläggas till Alvesta by. Därmed kom det att uppföras två nya tingshus, ett i Jät, för Kinnevalds häradsrätt samt ett i Alvesta för Allbo. Det nya tingshuset i Alvesta kom att uppföras på det gamla kronomagasinet plats och kom sedan att vara i bruk för detta syfte fram till 1907 då dagens tingshus stod färdigt.

Sedan tinget överförts från Aringsås till Alvesta verkar man även ha övergett den gamla avrättningsplatsen invid kyrkan och istället inrättat en ny dito strax väster om det nuvarande tingshuset i korsningen mellan Hjortsbergavägen och Tors väg. Platsen skall i folkmun ha gått under benämningen ”Paradiset” och finns markerad på en lantmäterikarta från 1798.

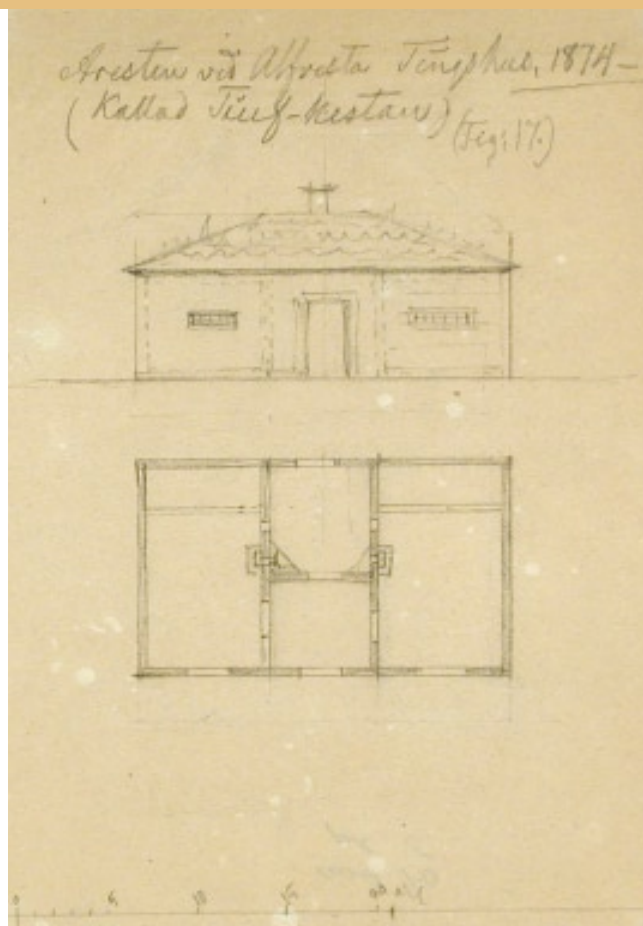

Vy över torget invid Alvesta gamla tingshus med gästgivaregården till vänster och den gamla krogbyggnaden till höger. I bakgrunden dessutom avträde, arrestlokal, materialbod samt stall och på gaveln i klockställning tingsklockan. Skissen är utförd av Nils Månsson Mandelgren under en av hans småländska resor år 1874. Som synes har tingshuset vid den här tidpunkten byggts på med en andra våning. Källa: Mandelgrenska samlingen, Folklivsarkivet Lund.

Från 1680 fram till 1892 var Allbo, Norrvidinge och Kinnevalds tingslag förenade i en domsaga. Denna kom från mitten av 1800-talet att benämnas Västra Värends domsaga, ett namn som efter de så kallade Husebyrättegångarnas början i slutet av 1950-talet kan anses som landets mest omtalade, såväl i press som i radio. Förutom i Alvesta fanns då tingsställen också i Tjureda och Jät. År 1892 bestämdes att Norrvidinge och Kinnevalds härad skulle bilda en särskild

jurisdiktion, Mellersta Värends domsaga. År 1918 förenades de till ett tingslag med säte i Växjö. Häradshövdingen Carl Hasselrot var den siste hövdingen över ovan nämnda stora domsaga.

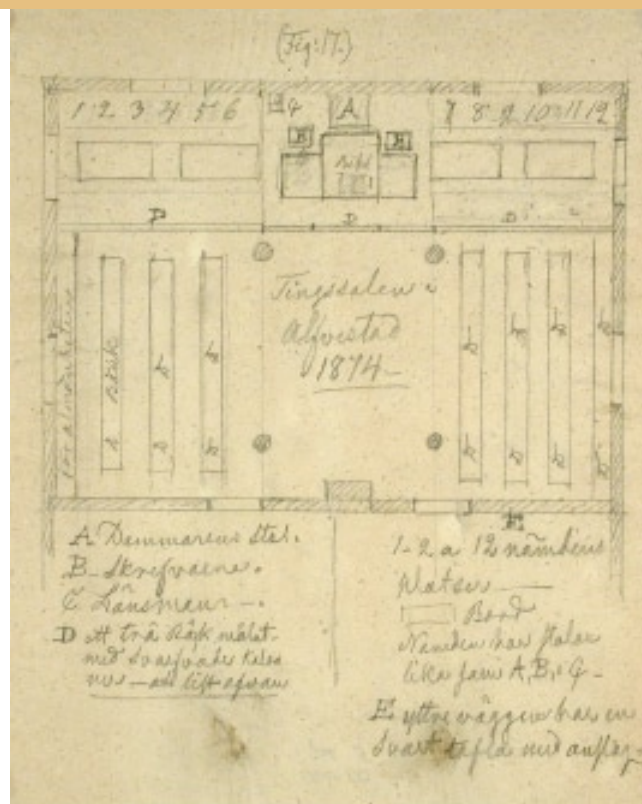
Under 1960-talet börjar man resonera kring huruvida Mellersta Värends domsaga var en för liten enhet som borde slås samman antingen med Växjö eller Västra Värends domsaga.

Skiss över den gamla arresten vid Alvesta gamla tingshus även kallad Tingskistan upprättad av Nils Månsson Mandelgren år 1874. Hämtad ur Mandelgrenska samlingen, Folklivsarkivet Lund.

Skulle det senare kommit till stånd skulle cirkeln åter varit sluten men istället kom Mellersta Värends domsaga att år 1971 slås samman med Växjö.

Torsdagen den 17 december 1970 hölls det sista allmänna tinget vid Västra Värends häradsrätt i Alvesta. Därmed avslutades en lång epok inom rättshistorien vad det gäller Västra Varend. Allt sedan hedenhös hade de båda byarna Aringsås och Alvesta varit samlingsplatsen för tingsförhandlingar men

Skiss över tingsalen i det gamla tingshuset upprättad av Nils Månsson Mandelgren. Huset slutade brukas som tingshus sedan det nya tingshuset stod klart år 1907. Det gamla tingshuset stod sedan kvar som privatbostad fram till år 1967 då huset revs. Enligt uppgift från en tidigare hyresgäst skall tingsalen ha byggts om till lägenhet med bland annat en kakelugn som värmekälla. Skiss hämtad ur Mandelgrenska samlingen, Folklivsarkivet Lund.

genom ändrade judiciella områden kom häradsrätten att efter den förste januari 1971 få sitt säte i Växjö. I samband med att det sista tinget hölls överlämnades ett porträtt i olja målat av konstnären Sven Joann, föreställande häradsrättens siste häradshövding Harald Kastrup. Detta liksom övriga porträtt av tidigare häradshövdingar kom i samband med nedläggningen att överflyttas till tingsrätten i Växjö.

Sig själv till straff och androm till varnagel – domar vid Allbo ting

Fram till 1350-talet var landskapen de styrande enheterna i Sverige och hade för detta ändamål sina egna landskapslagar. Under början av 1300-talet började en allt större önskan att inordna riket under en gemensam lag att växa fram. I och med Magnus Erikssons landslag, vilken trädde i kraft under 1350-talet, kom denna strävan att realiseras och Sverige erhöll därmed sin första riksomfattande lagsamling. Denna kom att bestå fram till och med 1442, då den ersattes av Kristoffers landslag.

Kristoffers allmänna landslag var en omarbetad version av Magnus Erikssons landslag. Lagen trycktes 1608 och försågs vid detta tillfälle även med ett tillägg, vid vissa brott skulle straffet utmätas efter Guds lag. Till dessa brott räknades bland annat dråp och sedlighetsbrott av olika slag. Lagen kom i flertalet fall att innebära en skärpning av straffen. I nära 300 år kom denna lag att ligga till grund för rättsskipningen i Sverige för att år 1734 ersättas med Sveriges Rikes lag. Därmed kan sägas att vår nu gällande lag har sin grund i 1734 års lagrevision, även om ett flertal tillägg till lagen har genomförts och endast en mycket begränsad del av den ursprungliga lagen fortfarande har gällande rätt.

I domboken från 1618 heter det att folket i Allbo härad var ”lättfärdigt, bruka mordvärjor med skjutande och slå med kniv”. I domböckerna tar sedlighetsförbrytelser, slagsmål, våld och dråp upp en stor del av utrymmet och skiljer sig därmed föga från de moderna medierna, som inte heller lämnar något större utrymme åt de vardagliga händelserna.

För verkställandet av tingens domar fanns förr en intressant befattningshavare som stod i häradets tjänst, den så kallade skarprättaren och hans biträde häradsrackaren. Dessa var av samhället anställda personer utsedda att verkställa dödsstraff, prygel och andra kroppsstraff. Under medeltiden förekom även benämningarna mästerman eller stupagreve. Under 1600-talet blev det svårt att rekrytera skarprättare, varför man i flertalet fall istället kom att använda sig av dömda fångar till att utföra arbetsuppgiften. Genom att själva bli skarprättare kunde dödsdömda personer undkomma sitt eget straff. För att den dömden inte skulle kunna smita från sin ålagda syssla hände det att personen, innan han trädde i tjänst, fick örönen avskurna eller stadens märke inbränt på kroppen.

Fram till 1858 hade man som regel en skarprättare i varje län men efter denna tidpunkt förändrades arbetsuppgiftens status och rekryteringsformer och man inför statligt anställda skarprättare. Sammantaget strävade man från denna tidpunkt efter att minska det totala antalet skarprättare i landet. Detta ledde till att man införde en rekommendation om att man till

Bild på Johannes "Orädd" Jönssons
bödelsyxa utställd i Smålands
museums basutställning "På väg".
Foto: Jörgen Ludvigsson.

tjänsten, när den blev ledig, endast skulle rekrytera en person som redan var verksam inom yrket i ett annat län. Efter 1866 fanns endast två verksamma skarprättare i landet, en för Stockholms stad Johan Fredrik Hjort, samt en för Jönköping/Vadstena, Per Petter Christensson Steijnech. När Steijnech 1887 emigrerade till USA fick han ingen efterträdare i Jönköping. Johan Fredrik Hjort avled 1882 och efterträddes av Albert Gustaf Dalman, som kom att bli Sveriges sista skarprättare.

I Allbo härad kom man under delar av 1700-talet att helt sakna en skarprättare. Vid en avrättning i Dansjö år 1744 fick man därför hämta in mästerman, Falk, ända från Kalmar. Allbo härads siste skarprättare var bosatt inom häradet och hette Johannes Jönsson Orädd. Orädds bödelsyxa finns bevarad i samlingarna på Smålands museum dit den skänktes av Gunnar Olof Hyltén-Cavallius år 1867. Johannes Jönsson Orädd föddes år 1788 på Gärdestorpet i Horda, Moheda. Enligt beskrivningen i museets katalog skall fjorton huvuden ha fallit för mästermannen Orädds yxa.

I Allbo härads äldsta bevarade domboksprotokoll från 15 maj år 1600 står att läsa om Per Börjesson som efter att ha haft umgänge med såväl faderns piga såväl som hennes syster dömdes ”till elden” för ”kätteri” och ”tvenne mökränkningar”. Det stränga straffet berodde på att gärningen betraktades som blodskam och lär ha inneburit att Per Börjesson halshöggs varefter kroppen brändes. Ett annat vanligt inslag i domboksprotokollen var horsmålen. Om någon av de inblandade var gift avdömdes de regelmässigt med dödsstraff, efter Guds lag. ”Den som hor bedriver med någon man hustru, han skall döden dö, både horkarlen och horkonan...” men nästan lika regelmässigt mildrade hovrätten straffet till böter, åttio daler för horkarlen och fyrtio för ”kånan”.

Av de bevarade handlingarna från Allbotinget kan man utläsa att rätten ofta utmätte dödsstraff. Dessa ärenden överlämnades emellertid nästan alltid till högre instans för stadfästelse. Kvarstod domen, verkställdes dödsstraffet vanligtvis genom hängning och i undantagsfall genom halshuggning.

Avrättningsplatsen förlades som regel invid en allmän landsväg för att de steglade kropparna efter avrättning skulle bli föremål för allmän beskådning och verka avskräckande på förbipasserande resenärer, härur stammar rubrikens ordalydelse ”sig själv till straff och androm till varnagel”.

Galgbacken i Moheda, norr om Kronobergshed, kom att bli

Allbo härads sista avrättningsplats. Området, som från början tillhört Moheda prästgård, övergick genom skifte till Moheda Södergård och togs i bruk som avrättningsplats omkring 1790. Den sista avrättningen på Galgbacken i Moheda ägde rum i slutet av 1820-talet. Av uppteckningar från tiden framgår att det måste förlupit en avsevärd tid mellan den sista avrättningen och den närmast föregående då det fordrades avverkning av skog på platsen före domen kunde verkställas. Länsskarprättare vid tillfället var Johan Karlström i Alvesta. Karlström avled 1834 och efterträddes då av länets sista bödel, tidigare nämnde Johannes Orädd från Horda. Även Karlströms bödelsyxa finns bevarad i samlingarna på Smålands museum i Växjö.

För skipande av lag och rätt hade Kronobergs län förr i tiden dels ett rådhus inne i residensstaden, dels sex tingshus ute i länet. År 1971 existerade inte längre något rådhus och i bruk var endast två tingshus, ett i Växjö och ett i Ljungby. Tingsplatserna i Kronobergs län har emellertid varit fler än tingshusen. Det var inte ovanligt, att ett härad bytte tingsplats då och då. Det är endast två av länets sex hänader som av ålder haft – såsom det hette – ”rättan tingsstad” på ett och samma ställe eller så länge som man kan göra några dateringar tillbaka i tiden. Det var häradsrätterna i Uppvidinge och Allbo hänader, som blev stationära på samma plats, där de hade sina tingshus in i modern tid.

Tingshus i Sverige

Under 1700-talet hade, som vi kunnat läsa tidigare, praktiskt taget varje härad i Sverige möjlighet att hålla ting. Vid den här tiden hölls tingen vanligen i gästgivaregården i närmast belägna stad, eller på någon av landsbygdens större gårdar.

I och med 1734 års lagrevision, blev det varje enskild härads skyldighet att uppföra ett eget tingshus där häradsinvånarna själva bar ansvaret för dess uppförande. I 1734 års lag, Byggningsbalken 26 kap 4 §, fastslås att *"Tingsbygning skal hvart Härad bygga, efter gårdatalen, å vanlig tingstad, eller ther Konungens Befalningshafvande pröfvar thet för almogen lägligast, sedan rätten theröfver hörd är. Ther skal vara en stufva så stor, som tarfvas, och två kamrar; och vare Häradet skyldigt then bygning uppehålla. Vid hvart tingställe skal ock ett fängelse vara, ther missgjerningsmän måge i förvar hållas. För thenna byggnad vare ingen fri, utan sätes och ladugårdar, afhyrte rå och rörs hemman, så och preste och klockare bol."*

Som framgår av ovanstående brottstycke ålades enligt denna lag samtliga invånare i landets härader att på egen bekostnad uppföra och underhålla en särskild domstolsbyggnad. För uppdraget utsågs en särskild ansvarig, kallad Tingshusbyggnadsskyldige som skulle ombesörja uppförandet samt underhållet av byggnaden. Dessa byggnader, vilka tillkom under 1700- och 1800-talen, hade ofta en påfallande likhet med de präst- och översteboställen som uppfördes under samma tidsperiod. De var ofta centralt placerade byggnader, timrade i en våning med traditionell salsplan. Allt som oftast ackompanjerades tingshuset av ett intilliggande gästgiveri.

I samband med uppförandet av ett nytt tingshus blev häradsinvånarna också ålagda att ordna med bostad åt häradshövdingen, eftersom detta var en stipulerad löneförmån. För att lösa detta tilläts ofta häradshövdingen att flytta in i någon av de närbelägna gårdarna.

Under 1800-talets senare hälft kom flertalet av landets härader att slås samman till större tingslag. Ett nytt större tingshus uppfördes som regel i de tätorter som kom att växa fram som en följd av bland annat järnvägens framdraging. Härmed kom även häradshövdingens bostad att inrymmas i de nya tingshusen. På andra våningen iordningställdes en representativ och rymlig bostad. På samma våningsplan inrättades även rum för tillresande åklagare, länsmän, nämndemän etc. På vindsvåningen inhystes ofta tingsnotarier och vaktmästare. I samma byggnad fanns, utöver själva tingssalen, som regel även arkiv, expedition samt i källaren ett eller flera häktesrum. Alvesta tingshus utgör ett typexempel på en byggnad av ovanstående slag. I samband med uppförandet av ett nytt tingshus förlorade som regel de gamla tingshusen sin ursprungliga funktion, varvid de ofta kom att övergå i privat ägo, så även i Alvesta.

Under 1800-talets senare hälft samt 1900-talets början uppfördes många nya tingshus i Sverige. I sin arkitektoniska utformning följde de tidens stilideal med tydliga inslag av

Flygfoto visar nya och gamla tingshuset samt det angränsande gästgiveriet. Krogen mitt emot gästgiveriet är emellertid nedriven. Värt att notera är även den välskötta trädgård som omgav tingshuset vid denna tid. Foto hämtat ur Smålands museums fotoarkiv.

nyklassicism, jugend och nationalromantik. Till följd av sin centrala och ofta monumentala placering kom de ofta att utgöra ett av stadens mer framträdande landmärken.

I och med införandet av en ny rättegångsordning år 1948 byggdes ett stort antal av landets rättssalar om för att möta de nya kraven. I enlighet med rådande funktionalistiska stilideal kom tingssalarnas ofta rikt ornamenterade, fasta interiörer med nationalromantiska stildrag att ersättas av ljusa rum med flyttbara möbler. I en del fall övergavs de gamla tingshusen

helt och hållet, medan man i andra fall lät utföra tillbyggnader till de befintliga rummen.

Under 1940-talets slut och 1950-talets början uppfördes ett trettiofem tingshus i funktionalistisk stil i landet. Dessa byggdes med tanke på flexibilitet och möjlighet till expansion. Under 1960-talets senare hälft uppfördes ett dussintal nya tingshus inför en omfattande reform 1971, då de tidigare häradsrätterna kom att omformas till dagens tingsrätter.

Husebyskandalen – rättshistoria vid Alvesta tingsrätt

Florence Stephens i en av salongerna på Huseby herrgård. Bilden tillhandahållen av Huseby bruk.

Ett av de mer uppmärksammade rättsfallen som avhandlats i tingshuset i Alvesta i modern tid är den så kallade Husebyaffären. Affären gällde ekonomisk brottslighet omkring Huseby bruk i Småland och kom att tilldra sig stor uppmärksamhet i svenska medier. Ägarinnan till bruket, fröken Florence Stephens (1881–1979), som var äldst av tre systrar hade ärvt Huseby år 1934 efter sin far Joseph Stephens. De tre systrarna hade uppfostrats med guvernant och erhållit en god allmänbildning samt ingående kunskaper kring hur man skulle föra sig i de fina salongerna. Utöver herrgården i Skatelöv hade familjen även en våning i Stockholm. Somrarna tillbringade de i Marstrand, som vid denna tid utgjorde centrum för societeten, där medelpunkten var kung Oskar och hela den kungliga familjen. Trots sin digra uppfostran erhöll flickorna inga kunskaper i ekonomi eller kring hur ett gods skulle skötas, då faderns tanke var att de skulle gifta sig passande. Så kom emellertid inte att bli fallet. Vid faderns bortgång år 1934 var två av döttrarna ogifta och en frånskild. Florence Stephens ärvde, som äldst i syskonskaran, Huseby och hennes två systrar andra gårdar i närheten. Alla kom de att behöva förlita sig till förvaltare och andra i deras tjänst för att sköta sina affärer.

Under sin tid som ägarinna hann Florence Stephens med att bjuda kungen på glansfulla middagar, anklagas för ekonomisk vanvård och bli fråntagen rätten att själv besluta om sin egendom. Det hela grundade sig i att Florence hamnat i händerna på opålitliga rådgivare, vilka kom att vålla henne stor ekonomisk skada.

Det var genom sin vänskap med prins Carl Bernadotte som fröken Stephens kom i kontakt med Berl Gutenberg, vilken hon kom att anlita som förvaltare på bruket. Genom Gutenbergs försorg kom ekonomin på Huseby att grovt misskötas. Genom otillbörliga transaktioner samt en avverkning av frökens skogsarealer, som närmast stod att likna vid skövling, svindlades godset på enorma summor. Av detta märkte fröken Stephens inget för när hon skjutsades runt på sina ägor hade man sparat en smal remsa av välskött skog utmed färdvägen som likt en teaterkuliss visade prov på brukets välskötta marker.

Då bedrägerierna uppdagades följde en serie av rättegångar vid tingshuset i Alvesta som varade från 1957 till 1962. Huvudpersonen, godsförvaltaren Berl Gutenberg, dömdes år 1958 till straffarbete och 1962 för svindlerier mot bruket och dess ägarinna. Berl emigrerade sedermera till USA och avled i trakten av Miami. I affären stod även prins Carl Bernadotte och ytterligare några personer åtalade. Prinsen åtalades för grovt ocker och erkände sig även skyldig till oegentligheter, han frikändes dock eftersom rätten ansåg att han inte förstått sitt brottsliga handlande. Denna dom kom av författaren

Godsförvaltare Berl Gutenberg, centralfigur i rättegångarna som hölls kring skandalerna på Huseby Bruk. Bilden tillhandahållen av Huseby bruk.

Vilhelm Moberg att kommenteras med orden ”Många åtalade har dömts emot sitt nekande, men prins Carl är den förste som har frikänts mot sitt erkännande.” Om turerna i Husebyhärvan skrev Vilhelm Moberg sedermera det satiriska lustspelet Sagoprinsen, som spelades 1962 på Stockholms stadsteater. Inblandningen i Husebyaffären kom att bli en bidragande orsak till att prins Carl lämnade Sverige och bosatte sig i Spanien.

I samband med att de otillbörliga affärerna på Huseby bruk kom i dagen, höjdes oroad röster från kommunen då man befarade att ett stort antal arbetstillfällen på bruket kunde komma att gå förlorade. Så ”för att förhindra ytterligare rovdrift och kapitalförstöring på Huseby egendom” övertalades Florence Stephens att år 1957 omyndigförklara sig själv till dess bruket ekonomiskt var på fötter igen. Att få omyndigförklaringen hävd visade sig dock vara en betydligt svårare bedrift. I flertalet år kämpade Florence Stephens med skrivelser och inlagor. Först 1976 vid en ålder av 95 år lyckades hon återvinna sin myndighetstitel men rätten att ansvara för godsets skötsel återfick hon emellertid aldrig. År 1979, vid en ålder av 98 år, avled Florence Stephens i sitt barnrum på Huseby herrgård. Efter sin död lät hon testamentera hela sin egendom till staten.

Prins Carl Bernadotte poserar vid bruksgatan på Huseby Bruk.
Bilden tillhandahållen av Huseby bruk.

Gamla tingshuset och gästgiveriet

Som tidigare redogjorts för så kom tinget efter flytten från läget invid Aringsås kyrka att förläggas till ett äldre kronomagasin, mer centralt placerat på fastigheten Alvesta Backagård, med stadens gästgiveri som närmsta granne. Eftersom ting som regel endast hölls vid ett par tillfällen per år kunde förhandlingarna pågå i flera dagar, ibland till och med i veckor. Uppkomsten av gästgiverier i tingshusens omedelbara närhet var därför vanligt förekommande då de tillresande var i behov av såväl mat som logi. Platsen kring tingshuset kom i viss mening att fylla samma sociala funktion som kyrkbacken traditionellt stått för. Här samlades menigheten för att ta del av informationen kring aktuella brott, tvister och sociala konflikter.

Foto av nya och gamla tingshuset i Alvesta hämtat från ett vykort. Fotot bör vara taget alldeles efter det nya tingshusets färdigställande då den gamla kroglokalen, som enligt uppgift skall ha rivits år 1909, fortfarande skymtar till höger i bilden. Hämtat ur Smålands museums fotoarkiv.

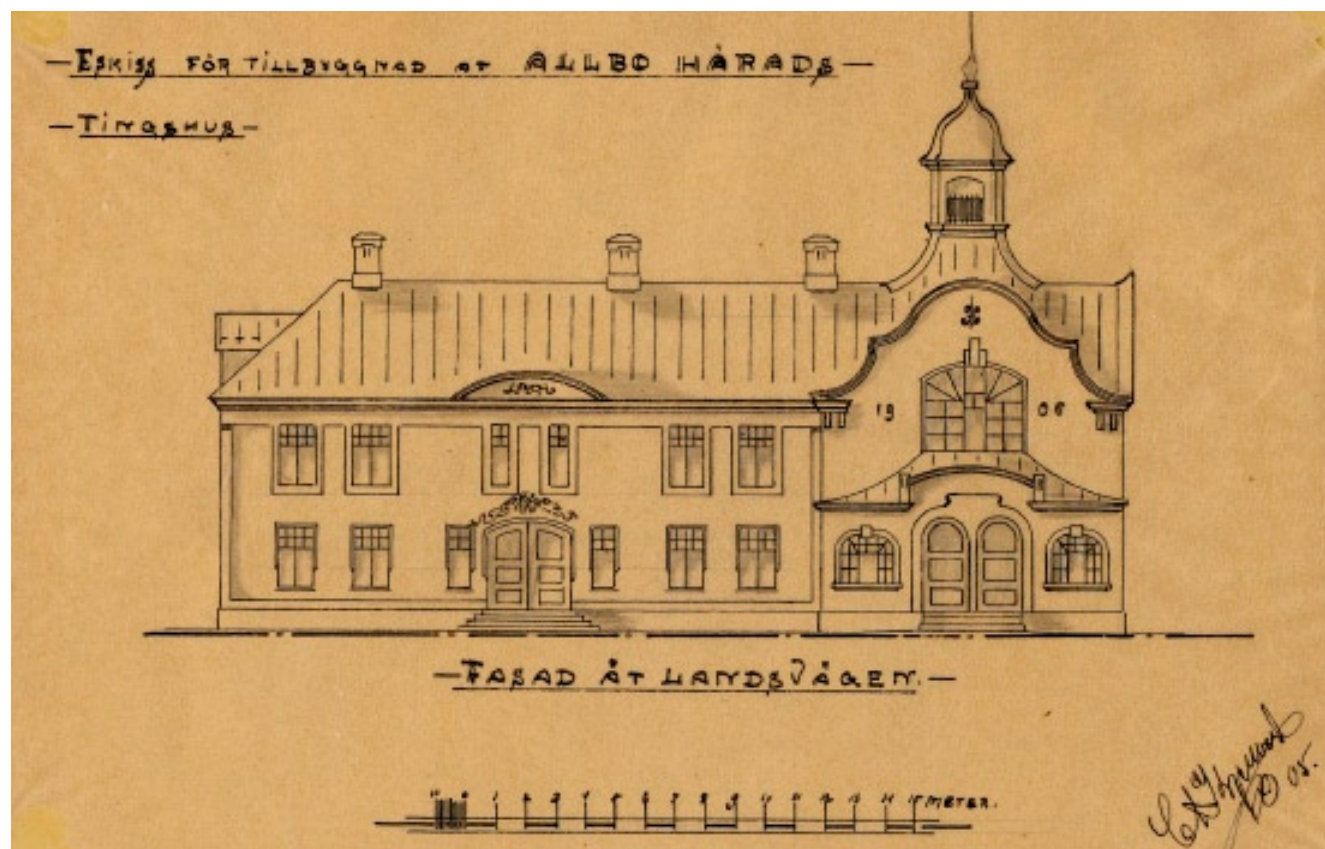
I juli 1799 upprättade Överintendentsämbetet i Stockholm ritningar till ett nytt tingshus sedan det stod klart att det gamla kronomagasinet tjänat ut. Det formella beslutet om en ny tingshusbyggnad fattades den 26 juni 1800. Den nya byggnaden uppfördes i en och en halv våning och skall enligt uppgift ha placerats på samma grund som det tidigare kronomagasinet, i vinkel mot gästgivaregården. Ungefär vid samma tidpunkt byggdes, mitt emot gästgiveriet, en särskild kroglokal. Denna byggnad stod kvar fram till år 1909 då rättigheten att servera brända och destillerade drycker upphörde. Vid tiden för uppförandet av det nya tingshuset fanns även en koppling mellan tingshuset och den intilliggande riksdags-

mannagården i vars västra flygelbyggnad, bak kraftiga järngaller, rätten förvarade sina arkivhandlingar. Vid 1800-talets mitt byggdes det gamla tingshuset på med en full övervåning.

I början av 1900-talet var den vid det här laget hundraåriga tingsbyggnaden i Alvesta emellertid i ganska dåligt skick. Frågan om att uppföra ett nytt tingshus, väcktes varvid en tingshusbyggnadskommitté tillsattes. Ordförande var härads-hövding Thorsten Blix. I mars 1905 exproprierades, genom utslag av Kunglig Majestät, 4.100 kvadratmeter mark från Alvesta Backagård, ägd av Baron Koskull på Engaholm. Tomten omfattade även det gamla tingshuset. Beslutet kring om

man skulle renovera eller bygga nytt diskuterades länge och väl och var år 1905 fortfarande inte helt avgjord. I de gamla ritningsarkiven finns en bevarad ritning som visar en planerad

om- och tillbyggnad av det gamla tingshuset. Denna kom emellertid aldrig till genomförande. I stället togs beslut om att låta uppföra ett helt nytt tingshus i vinkel till det gamla. I juni

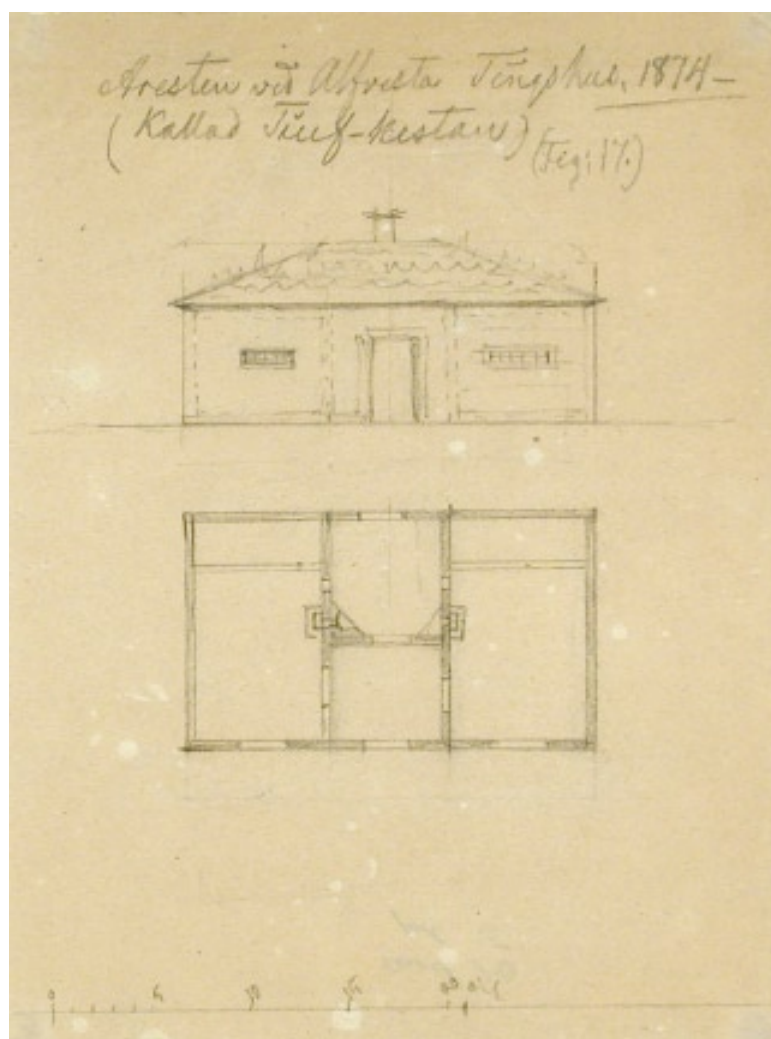

Ombyggnadsförslag för gamla tingshuset i Alvesta upprättat 1905 före beslut togs att låta uppföra en helt ny tingshusbyggnad. Skissen hämtad ur Tingshusbyggnadsskyldiges vid Västra Väreuds domsaga arkiv volym Ö:2, Vadstena Landsarkiv.

1905 fick tingshuskommittén därför i uppdrag att inhämta ritningar och kostnadsförslag för en dylik byggnad.

År 1907, då det nya tingshuset stod färdigt, gjorde man sig även av med det gamla häradshäktet som i folkmun även gick under benämningen "Fyrkappen". Fyrkappen skall ha legat nordväst om tingsplatsen vid nuvarande Hjortsbergavägen. Enligt källorna såldes och bortforslades det gamla häradshäktet sedan det nya tingshuset med nya häktesrum i källaren stod färdigt. Det gamla tingshuset kvarstod såsom privatbostad fram till år 1967 då det revs. Gästgiveriet, med anor tillbaka till 1600-talet, som även går under namnet Backagården, köptes sedermera av Alvesta kommun och hyste för en tid köpingens samskola. Därefter kom byggnaden att hamna i privat ägo och står kvar än idag som privatbostad, om än i kraftigt förändrad skepnad.

I Alvesta kom tingshuset således att under en lång tid ligga i den direkta närheten av såväl stadens gästgiveri som krog. Traditionen med gästgiveri på platsen gick sannolikt tillbaka så långt i tiden som till 1600-talets slut. I och med järnvägens etablerande och uppkomsten av de första hotellen omkring 1800-talets mitt kom emellertid gästgiveriet successivt att ha spelat ut sin roll.

Flygfoto som visar nya och gamla tingshuset samt gästgiveriet. På andra sidan Allbogatan i öster ser man även den intilliggande Riksdagsmannagården. Foto hämtat ur Smålands museums fotoarkiv.

Nya tingshuset – arkitekterna och byggherren

Fotografi över tingshusets framsida taget
1954. Foto tillhandahållet av Rolf Andersson.
På baksidan märkt Ateljé Olson, Alvesta

Allbo härads pampiga tingsbyggnad uppfördes år 1906-07 och tillbyggdes samt renoverades under Häradshövding Arnold Herrlins ämbetstid i Alvesta i slutet av 1940-talet. I rikspressen, när Husebyprocesserna pågick som bäst, omnämndes tingshuset som "ett av landets mest moderna och tilltalande". Som tingshus tjänade byggnaden fram till och med årsskiftet 1970-71, då man från staten beslutade att tingshuset i Alvesta inte längre skulle nyttjas för rätts- och lagverksamhet.

I december 1905 upprättades kontrakt mellan tingshusbyggnadsskyldige och arkitektkontoret Ewe & Melin, Malmö. August Ewe och Carl Melin drev mellan åren 1905 – 1923 ett av södra Sveriges mest framgångsrika arkitektkontor. Under sin verksamhetstid erhöll de priser i ett flertal arkitekttävlingar och fick en mängd uppdrag runt om i södra Sverige med att rita såväl villor, flerbostadshus, kontorshus, med särskild tonvikt på bankbyggnader, som offentliga byggnader, stadshus, rådhus, kyrkor och skolor. Deras tidiga byggnader uppfördes företrädesvis med putsade fasader i en återhållsam jugendstil. Under 1910-talet märktes mer och mer influenser av nationalromantik med fasader i mörkrött tegel med förebilder hämtade i den lokala arkitekturen. Ewe & Melin ritade också ett flertal nödbostäder och arbetarbostäder under åren omkring 1920.

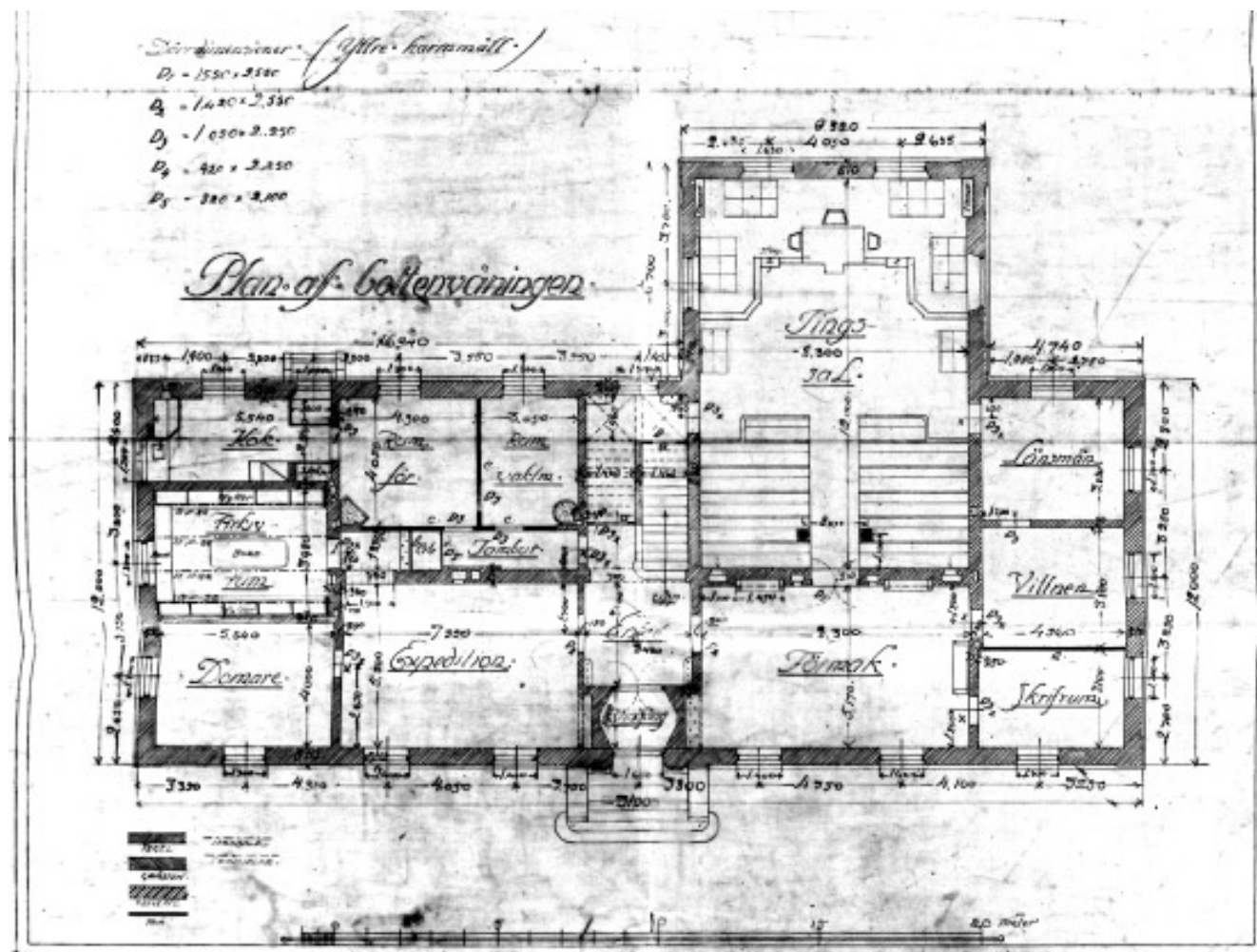
Av de inkomna skrivelserna till tingshusbyggnadsskyldige, i samband med uppförandet av Alvesta tingshus, kan man dra slutsatsen att projektet ansågs vara relativt prestigefyllt, då ett flertal arkitekter runt om i landet visade intresse för att åta sig uppdraget med att uppföra det nya tingshuset.

Till byggherre utsågs Gustaf Pettersson från Växjö vars kostnadsförslag uppgick till en summa av 63 850 kr. Enligt kontraktet skulle byggnaden stå klar senast den 1 september 1907. Detta datum kom emellertid inte att hållas, något som framgår av det flertal besvär som byggmästare Pettersson lämnat för att få uppskov till följd av de svårigheter som rådde med att få fatt i material av rätt kvalitet. I december 1907 kunde emellertid "avsynning av Västra Värends domsagas nybyggda tingshus i Alvesta" genomföras.

I stort kom den av Ewe och Melin uppgjorda arbetsbeskrivningen att följas. En mindre avvikelse utgjorde bytet av den föreskrivna Gränna-sandstenen, som till följd av bristande tillgång fick lov att ersättas med annan likvärdig sten. Den mest påtagliga förändringen utgör emellertid placeringen av bottenvåningens köksentré, som enligt ritningsunderlaget skulle ha varit förlagd till husets södra gavel, men som framgår av planritningen istället kom att placeras på byggnadens västra sida. I arbetsbeskrivningen står följande kommentar att läsa, vilket bekräftar denna ändring "rätt förbehålles att få yttre köksdörren flyttad från södra gaveln till husets baksida och den å ritningarna utmärkta köksdörren ersättas med fönster".

Fotografi över det nya tingshusets baksida med det gamla tingshuset i bildens förgrund i vinkel mot det nya. Foto tillhandahållet av Rolf Andersson. På baksidan märkt Ateljé Olson, Alvesta

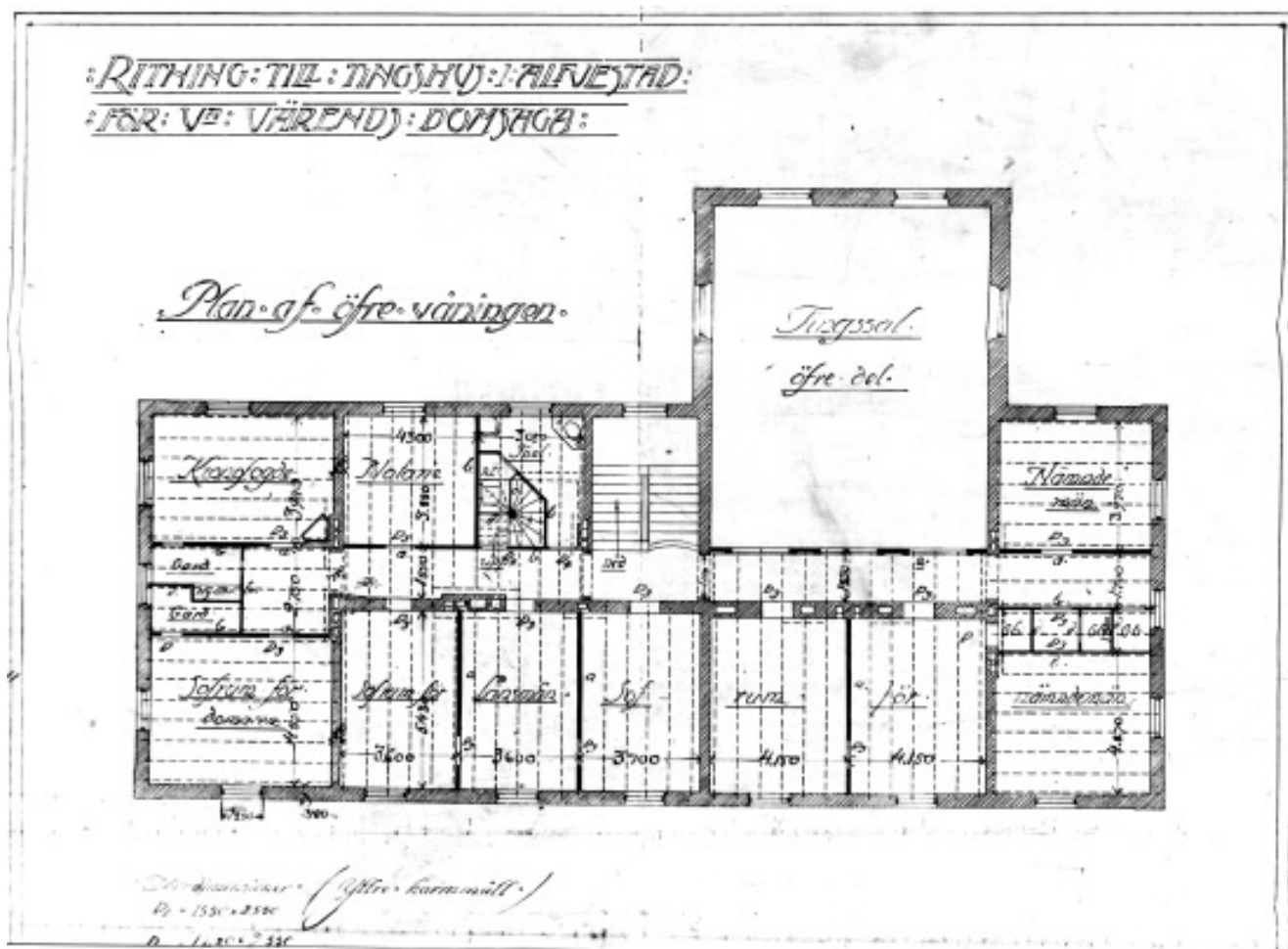

Planritning av tingshusets bottenvåning upprättad av arkitektfirma Ewe & Melin år 1905.

Uröver själva tingssalen rymde byggnaden vid färdigställandet ett stort antal ytterligare funktioner. I källaren inrymdes såväl ett antal häktesrum som ett pannrum. Jämte bottenvåningens tingssal inrättades i tingshusets norra del även förmak, rum för länsmän samt utrymmen för vittnen och skrivrum. I söder tillskapades en expedition, arkiv, rum för domaren samt bostad åt vaktmästare om två rum och kök med egen entré

mot väster. På våning 1 anordnades sovplatser för domare, kronofogde, notarie, läns- och nämndemän. På våning 2 inrättades ytterligare övernattningsrum samt rum för tingshusets piga.

Diskussionerna kring vad som skulle ske med Alvesta tingshus efter att tingsverksamheten flyttat över till Växjö var

Planritning av tingshusets övervåning upprättad av arkitektfirma Ewe & Melin år 1905.

många. Av en artikel i Kronobergaren 5 nov 1973 framgår att man förde diskussioner kring att omvandla det gamla tingshuset i Alvesta till hotell. Detta sedan det stod klart att Stora hotellet i Alvesta befanns vara i ganska dåligt skick och ett beslut om man skulle renovera hotellet eller inte behövde fattas. Man undersökte därför från hotellets sida om inte det gamla tingshuset skulle kunna användas som

hotell. Någon ombyggnad av tingshuset till hotell kom dock aldrig till utförande utan tingshuset kom sedermera att säljas till kommunen. Under den tid som huset var i kommunens ägo genomfördes en hel del förändringsarbeten på husets interiör för att tillskapa funktionella kontorsutrymmen. Den gamla tingssalen brukades under en tid även för den kommunala musikskolans verksamhet.

Tingshusets exteriör

Alvesta tingshus ligger på en höjd i kvarteret Gästgivaren ca 500 meter sydväst om samhällets järnvägsstation. Fastigheten kringgärdas av stadens gatunät med Allbogatan i öster, Gästgivaregatan i söder, Tingsgatan i väster och Hjortsbergavägen i norr. Huvudfasaden vetter mot Allbogatan på vars motsatta sida Riksdagsmannagården är placerad. Riksdagsmannagården omnämns i de äldre handlingarna som Södregård eller Eriksgård. En intressant detalj i sammanhanget utgör det faktum att farfar, far och son som tidigare ägt gården alla varit riksdagsmän, därav dagens benämning. I likhet med tingshuset så är Riksdagsmannagården byggnadsminnesmärkt. I väst gränsar tingshuset mot den gamla gästgivaregården som också har en tydlig del i tingshusets historia.

Området där tingshuset är placerat ligger en smula upphöjt från den omgivande gatustrukturen. Från Allbogatan sker entrén till tingshuset via en bred stentrappa som på översta planet avgränsas med en dubbel smidesgrind med svagt böljande överstycke och sirliga mönster. Den dubbla mittengrinden flankeras av två enkla sidogrindar i samma formspråk. Mitt på den grusade gårdsplanen ligger en anlagd gräsrundel i vars mitt en flaggstång reser sig upp mot skyn.

Tingshuset är uppfört i tegel på en kraftig grund av huggen granit där väggarorna försetts med en puts av grövre karaktär

Gamla gästgiveriet sett från sydost. Foto: David Fuchs 2011.

avfärgad i en ljus gulaktig kulör. Ovan den huggna stenfoten löper en knappt meterhög slätputsad vit sockel runt hela byggnaden. Sockel och fasad skiljs åt av en markerad gördel-list av sandsten. Byggnadens valmade mansardtak är täckt med enkupiga tegelpannor.

Centrerat på huvudfasaden, som vetter mot öster, tronar byggnadens huvudentré. Entrén utgörs av en kraftfull pardörr med gallerförsedd överljus och omgärdas av en rustik sandstenportal smyckad med bladornamentik i relief. I överljusets mitt, inom en markerad cirkel, kan man utläsa de sammanflätade bokstäverna "AH" som står för Allbo härad. Inskriptionen i portalens överstycke lyder "V Värends domsagas tingshus uppbyggt 1906-07". Ovan entrén reser sig en fron-ton med närmast barockinspirerad karaktär på vilken såväl tingsuret som landskapsvapnet är placerade.

Arkitektoniskt kan tingshuset i Alvesta närmast hänföras till en blandning av nyklassicism och jugend. Exteriört går jugenddragen framförallt igen i entrépartiets, tingssalens och fönsteromfattningarnas böljande utformning medan nyklassicismens stramare drag tydligt avspeglar sig i byggnadens rusticerade hörnkedjor och slätputsade lisener. Byggnadens klassiserande stildrag har även tydliga anspelningar till utformningen av tidens klassiska herrgårdsbyggnader.

En markör som befäster byggnadens monumentalitet och dess funktion utgör den centralt placerade takryttaren, uppförd

Tingshusets entré med dekorativ naturstensomfattning. Texten ovan dörren lyder "V Värends domsagas tingshus uppbyggt 1906-07". Foto: David Fuchs 2011.

Smidesgrind vid entrén från Allbogatan.
Foto: David Fuchs 2011.

Detalj av fönster ovan huvudentrén försett med dekorativt smidesgaller med bokstäverna AH utskrivna i mitten. Foto: David Fuchs 2011.

i timmer med utvändig beklädnad av svartmålad järnplåt. Takryttaren har tidigare fungerat som klocktorn. I toppen av den spira som kröner takryttaren sitter en vindflöjel av smide. Enligt uppgift skall tornet under Kalla krigets dagar varit bemannat av militär personal i syfte att bevaka luftrummet. Ryttares sidor skall då ha varit klädda med pansarplåt som senare avlägsnats.

De två våningsplanens fönsterrader är symmetriskt placerade i tre fönsteraxlar på ömse sidor om entrén. Till karaktären skiljer sig fönstren åt där de undre uppvisar tydliga jugend-influenser. Samtliga fönster omramas av ett slätputsat parti. På övervåningen är detta utfört i en stramare form medan bottenvåningens omramningar har en tydligare dekorativ verkan. Samtliga fönster är utförda i trä och målade i en vit kulör.

Detaljbild av klocka och landskapsvapen, hugget i natursten, på huvudfasadens fronton. Foto: David Fuchs 2011.

Klocka placerad i takryttaren. Foto: David Fuchs 2011.

Takryttare med smidd vindflöjel i toppen bärande året 1907.
Foto: David Fuchs 2011.

Detaljbild av tingssalsfönster. Foto: David Fuchs 2011.

På den västra fasaden skjuter tingssalen med det senare tillbyggda överläggningsrummet ut från huvudbyggnadens fasad. Tingssalens exteriör har givits en något annorlunda utformning där såväl takfot som underliggande listverk följer utbyggnadens rundbågiga fönsterform. Ovan fönstret förbinds fönsteromfattning och taklist av en markerad slutsten. Tingssalens fönster är högresta och delas genom mitt- och tvärposter in i sex fönsterluffer.

På tingssalens södra sida har det på senare tid tillkommit en lägre rektangulär tillbyggnad. Tillbyggnadens fasader är helt fria från artikulerande listverk men i övrigt hållna i samma kulör som huvudbyggnaden. Det platta taket, vilket kan

Ekonomibyggnad belägen strax väster om tingshuset. I klocktornet vid östra gaveln hänger den gamla tingsklockan. Foto: David Fuchs 2011.

Tingshusets framsida sedd från nordost.
Foto: David Fuchs 2011.

Tingshusets västra fasad sedd från väster. Till höger om tingssalen syns den lägre tillbyggnad, med ovanförliggande balkong, vilken tillkom som överläggningsrum 1948. Foto: David Fuchs 2011.

nyttjas som terrass, omgärdas av ett vitmålat träräcke och nås via en balkongdörr placerad i trapphuset på tingshusets tredje våning. Byggnadskroppen saknar helt fönster i väster medan fönstren i söder är av samma formspråk som bottenvåningens fönster på huvudbyggnaden i övrigt, dock med avsaknad av putsade fönsteromfattningar.

Exteriört har tingshuset genomgått väldigt få förändringar, varför det i det närmaste står kvar i samma skepnad som när det stod klart att tas i bruk 1907, undantaget tillbyggnaden av det tidigare nämnda överläggningsrummet på tingssalens sydsida. Av utrymningsskäl har även ett antal brandtrappor i galvaniserat stål tillkommit.

På tingshusbyggnadens tomt, alldeles väster om den utskjutande tingssalen, återfinns en mindre ekonomibygnad. På taknocken i anslutning till ekonomibygnadens östra gavel reser sig ett litet klocktorn i vilket den gamla tingsklockan är placerad. Denna brukades förr för att sammankalla till tingsförättning. Från sin plats ovan taknocken skulle den kalla syndare ”till rätt och varnagel”. Hembygdsföreningens ordförande Lars Odelgård berättar att klockan vid ringning skulle ljuda på ett alldeles särskilt sätt ”Syndare kom – Syndare kom...” och att den ende som honom veterligen kunnat framkalla just denna klang var den forne tingshusvaktmästaren Gustav Pettersson.

Tingssalen med sina högresta fönster och dekorativa takfot.
Foto: David Fuchs 2011.

Tingshusets interiör

Av tingshusets ursprungliga interiör finns idag endast ett fåtal fragment bevarade. Enligt uppgift från den siste vaktmästarens son Rolf Andersson, som var bosatt i tingshuset från slutet av 1940-talet fram till mitten av 1960-talet, genomfördes en omfattande ombyggnad av interiören i början av 1950-talet. Sannolikt var detta ett led i den modernisering av tingshuset som tog sin utgångspunkt i tillbyggnaden av tingssalen i slutet av 1940-talet. Troligen härstammar den gulbruna träimiterande färgsättning som man idag kan se spåren av på till exempel trappledare, dörr- och golvlister samt på en del av husets spegeldörrar från denna tidsperiod. Även belysningsarmaturer samt köks- och badrumsinredningar härrör med all sannolikhet från denna tid.

Husets rumsliga disposition har under årens lopp genomgått ett flertal förändringar, något som tydligt kan utläsas vid en jämförelse mellan husets ursprungsritningar och dagens uppritade planskisser. Denna funktionsförändring är emellertid något som skett successivt men som fick sitt kraftigaste genomslag då kommunen övertog byggnaden sedan tingshusverksamheten upphört år 1971. Byggnaden anpassades då till att inrymma arbetslokaler för den kommunala förvaltningen samt senare även kommunens musikskola. Efter övertagandet skall kommunen under en tidsperiod även ha hyrt ut en del av tredje våningen som privatbostad.

De tydligaste spåren av husets ursprungliga interiör finns idag bevarade i tingshusets entréhall och det angränsande trapphuset. Det vackert mönsterlagda kalkstensgolvet i två nyanser liksom den breda kalkstenstrappan som leder besökaren vidare upp i byggnaden signalerar tydligt byggnadens storslagenhet. För övrigt utgörs de bevarade originaldetal-

Gallerförsatt fönster i ett av källarens häktesrum.

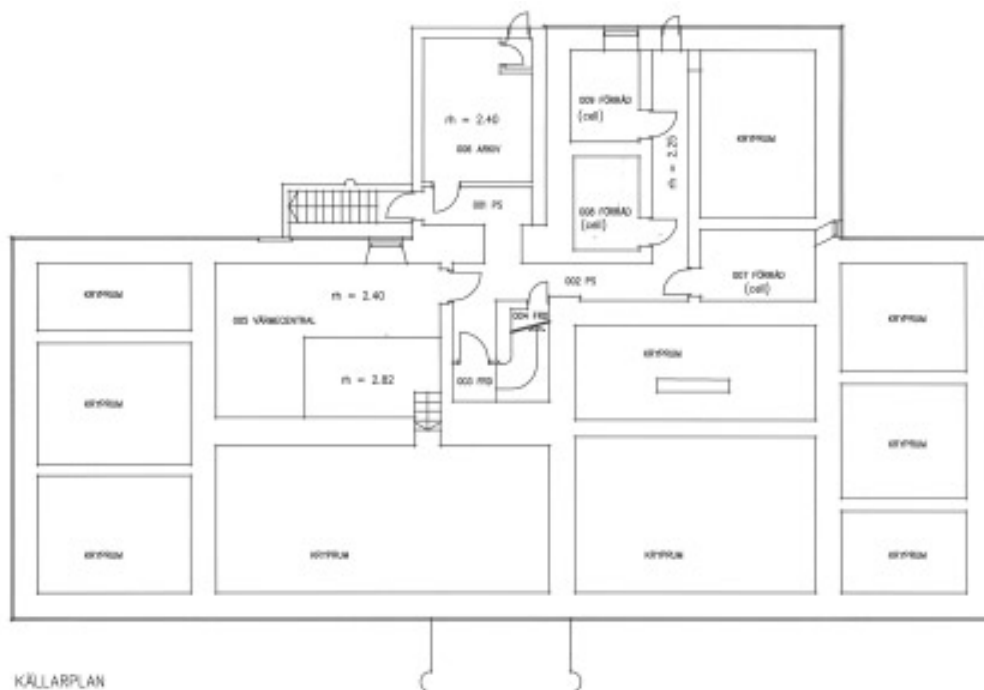
Foto: David Fuchs 2011.

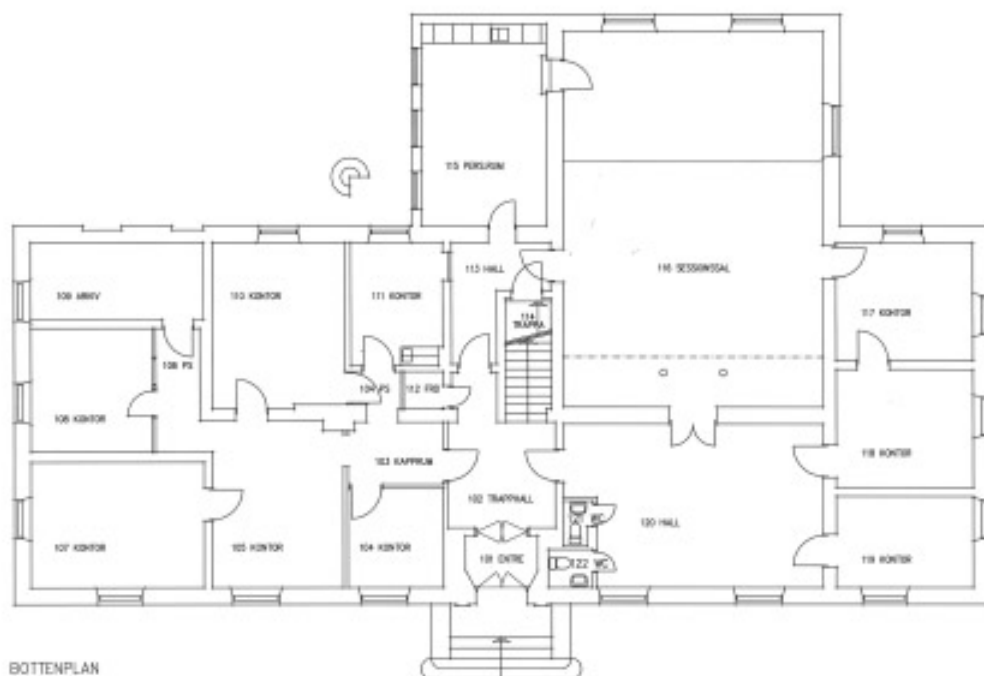
Ådringsmålat trappräcke i anslutning till tingshusets entréhall.
Foto: David Fuchs 2011.

Dörr in till häktesrum i tingshusets källare. Foto: David Fuchs 2011.

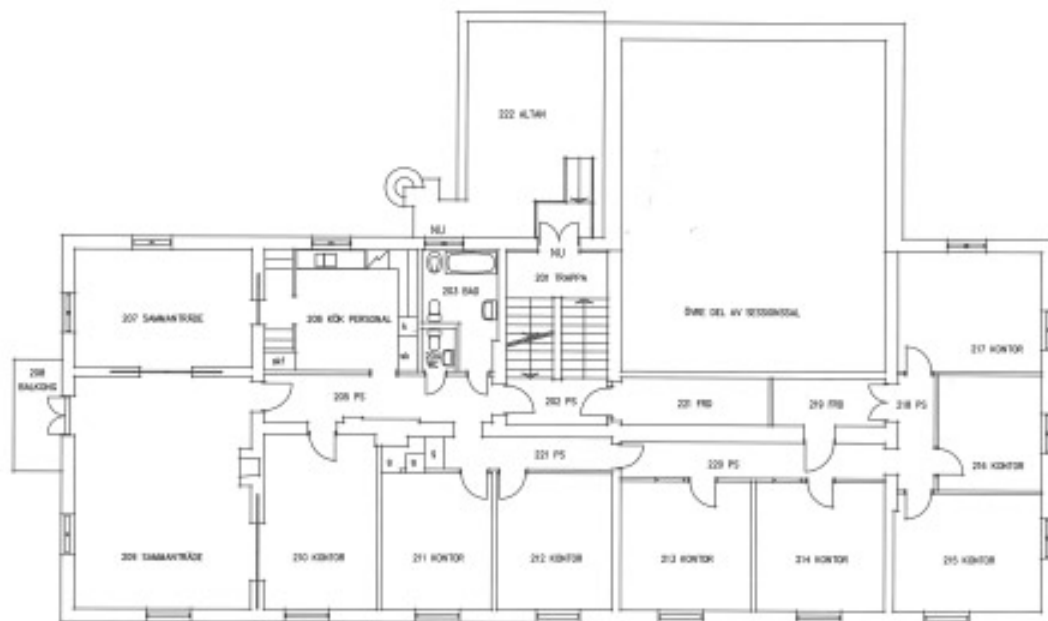

Planritning över tingshusets källare som den ser ut idag.

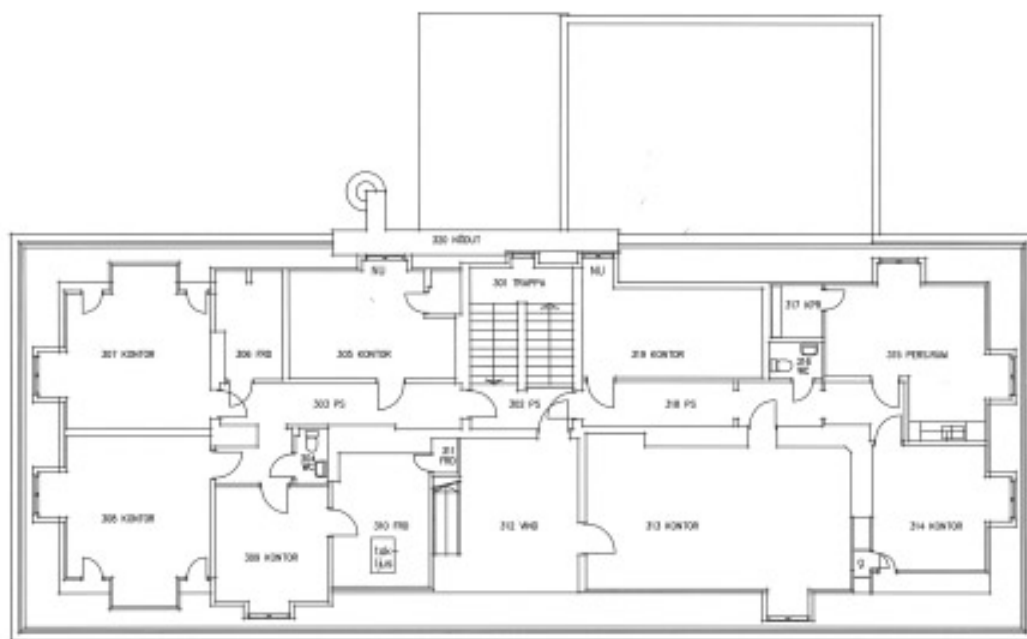
Planritning över tingshusets bottenvåning som den ser ut idag. Vid jämförelse med den ritning som upprättades i samband med husets uppförande kan konstateras att åtskilliga förändringar är genomförda såväl på rumsindelning som rumsfunktioner. Kort sagt återstår idag praktiskt taget bara de bärande väggarna från ursprungstiden.

Planritning över tingshusets andra våning som den ser ut idag. I likhet med tingshusets bottenvåning har rumsindelningen på tingshusets andra våning genomgått omfattande förändringsarbeten från ursprungsutförandet.

PLAN AV VÄN 1 TRAPPA

Planritning över tingshusets vindsplan, våning 3 som den ser ut idag.

VINDSPLAN VÅN 3

jerna främst av spegeldörrar och profilerade listverk, vilka i huvudsak återfinns i byggnadens bottenvåning. I trapphuset i anslutning till andra våningens trappavsats finns ett genombrutet sigill bevarat. Detta utgörs av en kraftig träbalustrad försedd med ett stenimiterande dekorationsmåleri. Sigillet bildas av tre sammanflätade bokstäver AHD och står

för Allbo Härads Domsaga. På andra våningen finns även en öppen spis, utförd i grönmelerad marmor bevarad. I ett fåtal rum finns även golvbeläggning av slipad mönsterlagd ekparkett, ytskikt vilka sannolikt också är bevarade sedan byggtiden.

Genombruten balustrad längst upp i trapphuset. Inskriptionen lyder "A.H.D" och står för "Allbo Härads Domsaga".
Foto: David Fuchs 2011.

Tingshusets entré med mönsterlagt kalkstensgolv i två kulörer sedd inifrån. Foto: David Fuchs 2011.

Foto taget i trapphus mellan plan I och 2. Kalkstenstrappan och handledarna är bevarade från byggnadstiden. Foto: David Fuchs 2011.

Bevarad eldstad och mönsterlagd ekparkett
i tingshusets södra bostadsdel på plan 2.
Foto: David Fuchs 2011.

Tingshusklockans urverk placerat på kallvinden på tredje våningen.
Foto: David Fuchs 2011.

På vinden står ett mekaniskt urverk som bistått invånarna i Alvesta med den korrekta tiden. Rolf Andersson, son till den siste vaktmästaren i Alvesta tingshus, minns att tingshuset regelbundet besöktes av en urmakare, vars enda uppgift bestod i att tvätta rent och smörja kuggarna till urverkets mekanism. Urverket var på denna tid anslutet till klockan som hänger i takryttarens tak och klämtade då för såväl hel- som halvtimme.

Det historiska fotomaterialet över tingshusets interiör är ytterst begränsat och visar huvudsakligen bara hur själva tingssalen sett ut under de olika tidsepokerna. Några foton från andra och tredje våningens mer privata delar har inte gått att hitta. Bildmaterialet över tingssalen visar emellertid tydligt på hur man gått från en relativt renodlad nyklassicistisk och jugendinspirerad möblering till en allt enklare och mer avskalad funktionalistisk inredning. En förändring som verkar

Tingssalens nedre del som den ter sig idag. Hela den ursprungliga inredningen i tingssalen har avlägsnats. Nu återstår endast viss dekorativ målning på listverk, pelare och dörrar samt elementskydden från 1950-talets renovering. Foto: David Fuchs 2011.

gått igen i hela tingshusets interiör. I dagens tingsal återstår praktiskt taget bara elementskydd i teak samt de bågiga målade pelarna i rummets nedre del, medan övriga detaljer avlägsnats sedan rummet tagits i bruk för den kommunala musikskolans verksamhet. I mötet mellan vägg och takfot löper ett rikt ornamenterat listverk i stuckatur som i fotomaterialet kan spåras tillbaka till byggtiden.

Tingshusbyggnadens mest betydelsefulla rum var utan tvekan tingsalen. Därmed inte givet att detta rum skulle erhålla en central placering i byggnaden, som även bekräftas genom planlösningen i Alvesta tingshus. Inredningen var av förklarliga skäl anpassad till den verksamhet som skulle bedrivas i lokalen. I salens västra del, på ett upphöjt podium, var häradsdomaren placerad i mitten på en i det närmaste tron-

Två upptagna herrar i tingshusets skrivrum år 1962.
Foto: Karl Ekberg.

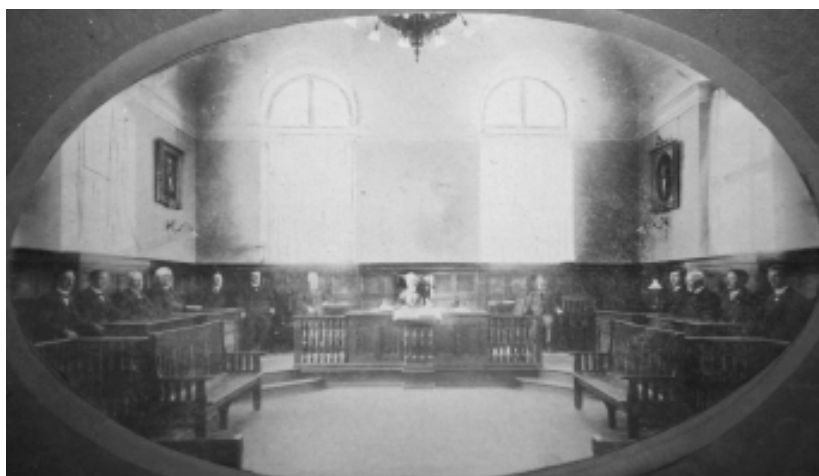
liknande stol. På ömse sidor flankerades han av rättens nämndemän. I rummets mitt, på ett lägre domarbord, låg bibeln på vilken domaren och vittnen svor sin ed. Utrymmet mellan menigheten och de dömande avgränsades av ett skrank. Detta tillsammans med domarens och nämndemännens upphöjda placering bidrog till att stadfästa rättens auktoritet. En väsentlig inredningsdetalj utgjorde klockan med vars hjälp protokollföraren höll reda på rättens sessionstider. Av det historiska fotomaterial som finns bevarat från tingsalen i Alvesta visas bara rummets västra del med domare och nämndemän, varvid man får anta att rummets klocka sannolikt varit placerad någonstans på rummets motstående sida. På den tidigaste bilden tagen 1912 skimtar man en majestätisk takkrona. Denna skall enligt uppgift efter renoveringen 1948 ha pla-

Pågående verksamhet i arkivet år 1962.
Foto: Karl Ekberg.

cerats på tingshusets vind men går inte att hitta i tingshuset. Detsamma gäller för merparten av tingshusets lösa inredning som inte längre finns bevarad sedan tingshusverksamheten upphörde.

Från byggnadstiden bevarades således tingssalens ursprungliga inredning fram till slutet av 1940-talet, när man i samband tingssalens utvändiga tillbyggnad även genomförde en mer omfattande interiör förändring. Av fotot taget 1948 framgår att man vid denna tidpunkt lät ersätta tingssalens välbearbetade nyklassicistiska inredning med en betydligt stramare funktionalistisk dito. Dock bibehålls väggarnas fältindelade bröstpaneler. På fotot från 1970 har emellertid även dessa avlägsnats till förmån för slätputsade väggar med endast ett

Tingssalens interiör på ett fotografi från 1912. Avfotograferad bild från tavla bevarad på tingshusets vind. Foto: Karl Ekberg.

antal spjälformade elementskydd som accenter på tingssalens väggar. För övrigt ser tings-
salens inredning från 1948 ut att ha förblivit
intakt fram till 1970-talets avveckling.

Idag ägs tingshuset av fastighetsbolaget GBJ
Kosmos. Företagets målsättning är att inom
en snar framtid låta omdana det gamla tings-
huset till bostadsrättslägenheter. Med denna
nya funktion anser såväl ägaren som Länssty-
relsen att byggnadens underhåll och därmed

Tingssalens interiör på ett fotografi från år 1944.
Fotot visar interiören så som den såg ut strax
före den omfattande omdaning av interiören
som genomfördes i samband med att tingshuset
tillbyggdes år 1948. Avfotograferad bild från tavla
förvarad på tingshusets vind. Foto: Karl Ekberg.

Tingssalens interiör efter ombyggnationen 1948. Rummet har nu fått ett helt nytt stiluttryck i linje med tidens renodlade funktionalistiska stildrag. Emellertid verkar bänkarna i tingssalens nedre del ha bevarats från den gamla interiören emedan övrig inredning bytts ut. Foto: Karl Ekberg.

också dess fortlevnad för kommande generationer säkras. Sedan tingshuset togs ur bruk har en rad olika verksamheter varit inhysta i byggnaden. Interiören har med anledning av de skiftande funktionerna genomgått flertalet ombyggnationer och uppvisar därför idag ytskikt från olika tidsepoker. Genom den stundande ombyggnaden kan delar och detaljer som är karaktäristiska för tingshuset framhävas och bevaras för framtiden.

Tingssalen år 1970 strax innan verksamheten överfördes till Tingsrätten i Växjö. Foto: Karl Ekberg.

Häradshövdingar som tjänstgjort vid Allbo härad

Johan Michelsson	1680-1687
Jonas Nyman	1688-1718
Lars Bex	1719-1745
Carl Christoffer Dahlström	1746-1758
Johan Fredrik Wesslo	1759-1772
Jakob Henrik Kugelberg	1772-1804
Vilhelm Klinteberg (adlad af Klinteberg).....	1805-1812
Andreas Magnus af Klinteberg	1812-1860
Fredrik Magnus Wahlbom	1860-1871
Carl Hasselrot	1872-1890
Carl Fredrik Miles Fleetwood	1892-1903
Carl Thorsten Blix	1904-1924
Gustaf Alfred Casimir Lindwall	1924-1946
Johan Wilhelm Arnold Herrlin	1947-1965
Harald Kastrup	1965-1970

BESLUT
Datum
2008-03-03

Ärendenummer
432-463-01

1 (5)

BESLUT
Datum
2008-03-03

Ärendenummer
432-463-01

2 (5)

Allbohus AB
Storgatan 15 A
342 30 ALVESTA

Byggnadsminnesförklaring av Tingshuset, kvartaret
Gästgivaren 2 i Alvesta, Aringsås socken, Alvesta
kommun.

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen
(1988:950) om kulturminnen Alvesta tingshus med omgivande
fastighet för byggnadsminne.

Enligt 3 kap 2 § samma lag meddelar Länsstyrelsen
följande skyddsföreskrifter.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Byggnaden får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnadens inre får ingrepp inte göras i stomme, ursprunglig planlösning eller äldre fast inredning. Förändringar som aktualiseras på grund av krav från hälso- och miljöaspekter kan tillåtas efter samråd med Länsstyrelsen.
3. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras i samråd med Länsstyrelsen med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att byggnadens kulturhistoriska värde inte minskar.
4. Skyddsområdet för byggnaden utgörs av hela fastigheten. Området får inte ytterligare bebyggas utan Länsstyrelsens tillstånd och skall hållas i sådant skick att dess karaktär inte försvåras. Befintliga byggnader på fastigheten skall vårdas.

5. Om det av särskilda skäl är nödvändigt att ändra byggnadsminnet i strid med skyddsföreskrifterna skall ansökan om tillstånd enligt 3 kap 14 § (KML) inges till Länsstyrelsen.

Genom skyddsföreskrifterna blir det tydligt att byggnaden har stora kulturhistoriska kvalitéer, som det är angeläget att slå vakt om. Det är angeläget att den framtida verksamheten i byggnaden passar till dess karaktär. Behov av handikappanpassning bör kunna utföras utan några större problem i samråd med Länsstyrelsen. Skulle det beroende på framtida användning finnas andra behov av förändringar i byggnaden eller i det skyddsområde som hör till byggnaden skall planering ske på ett tidigt stadium i dialog med Länsstyrelsen.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Den 29 januari 2001 inkom till Länsstyrelsen en begäran från Lars Odelgård om att byggnadsminnesförklara Tingshuset i Alvesta. Länsstyrelsen underrättade den 21 mars 2001 Fastighetsregistret om att fråga om byggnadsminne var väckt. Den 12 november 2002 inkom Odelgård med en komplettering i form av historik om fastigheten.

Länsstyrelsen remitterade ärendet till Smålands museum i februari 2003. Museet har i skrivelse den 11 september 2003 tillstyrkt att en byggnadsminnesförklaring kommer till stånd.

Frågan om byggnadsminnesförklaring remitterades den 19 augusti 2005 till Lars Odelgård och Allbohus, Alvesta kommun. Lars Odelgård föreslår att även gästgivaregården med tillhörande gamla ekonomibyggnader i samma kvarter skall omfattas av byggnadsminnesskyddet.

Från Alvesta kommunstyrelse inkom ett sammanträdesprotokoll daterat den 1 december 2005, där en byggnadsminnesförklaring av Tingshuset tillstyrks

C:\KULTURBYGGNADSMINNEN\TINGSHUSET ALVESTA\BESLUT BM.DOC

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	E-post	Hem sida
351 86 VÄXJÖ	Kungsgatan 8	0470-560 00	0470-562 20	lansstyrelsen@g.ln.se	www.g.ln.se
Kontakt i detta ärende					
Margit Forsström		0470-564 88	0470-562 60		

BESLUT
Datum
2008-03-03

Ärendenummer
432-463-01

3 (5)

BESLUT
Datum
2008-03-03

Ärendenummer
432-463-01

4 (5)

under förutsättning att kommunen får möjlighet att påverka innehållet i skyddsföreskrifterna för huset.

Förslag till skyddsföreskrifter har skickats till Alvesta kommun, som svarat med protokollsutdrag den 23 januari 2008 från nämnden för samhällsplanering.

Kommunen ställer sig positiv till förslaget men föreslår smärre förändringar på punkterna 2 och 4 vad det gäller handikappanpassning samt möjligheterna att uppföra komplementbyggnader på tomt.

BYGGNADSHISTORIK OCH BESKRIVNING AV BYGGNADEN

Redan under medeltiden var tingsplatsen för Allbo härad förlagd till Åsen invid Aringsås by. 1732 flyttade man till Alvestad by och byggde där ett tingshus. Ca 1800 byggdes ett nytt tingshus på kullen vid Alvestad by, den kulle där dagens byggnad är belägen.

Dagens tingshus uppfördes 1906-07 strax intill det gamla tingshuset som byggdes om till bostäder och sedan revs 1967. I samma område låg även krogen och gästgiveriet. Gästgiveriet finns fortfarande kvar på platsen. Tingsplatsen i Alvesta drogs in 1970 och därmed förändrades byggnadens användning. Sedan dess har tingshuset ägts och använts av Alvesta kommun, bland annat som musikskola.

Tingshuset är som nämnts ovan beläget på kullen invid platsen för den gamla Alvestad by. Byggnaden har en väl bevarad exteriör byggd i tidens rådande stil med tydliga jugenddrag både i utformning av fönster liksom entréparti. Huset är putsat, taket är brutet med valmade gavlar och mitt på taket finns ett klocktorn med tingsklockan. Byggnadens baksida är tillbyggd med en långa som tillkom på 1930-talet. Tingshusets interiör är delvis förändrad. Entrén och trapphuset har kvar sin rumsliga utformning och tingsalen och vantrummet på bottenvåningen är till volymen oförändrade. På andra våningen är en öppen spis i marmor bevarad och i trappan finns en genombruten balustrad med tingsrättens initialer som minner om att byggnaden varit i bruk som tingshus.

MOTIVERING

Tingshuset är en för Alvesta historiskt viktig byggnad placerad i den del av samhället som utgjorde Alvestad by. Tillsammans med Riksdagsmannagården och gästgiveribyggnaden med tillhörande ekonomibyggnader har den ett högt lokalhistoriskt värde som en årsring i Alvestas utveckling.

Byggnaden uppförd på början av 1900-talet är också en typisk och välbevarad representant för de officiella byggnader som tingshusen under lång tid har utgjort. Den har ett högt kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde och är även från ett nationellt perspektiv av stor betydelse.

Byggnadens exteriör i jugendstil är väl bevarad och den tillbyggnad som tillkom på 1930-talet är väl anpassad till den ursprungliga fasaden. Interiören är delvis förändrad men har finns värden vad det gäller oförändrade volymer och detaljutformningar i bl.a. tingsalen, entrén, vantrummet och trappan. Dessa delar av byggnaden är viktiga att bevara liksom många detaljer i interiören, såsom den öppna spisen och den genombrutna balustraden med tingsrättens initialer som finns i trappan.

ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

I gällande detaljplan som är fastställd 1938 är fastigheten med tingshuset betecknad med A, dvs område för allmänt ändamål. Vid en framtida detaljplaneändring bör fastigheten betecknas med q samtidigt som relevant information lämnas om fastighetens kulturhistoriska värde och vilken hänsyn detta medför.

Beträffande Odelgårdens förslag om att byggnadsminnesförklara även gästgiveribyggnaden med tillhörande ekonomibyggnader får detta tas upp som ett särskilt ärende.

Länsstyrelsen har beaktat kommunens synpunkter och justerat skyddsföreskrifterna vad det gäller tillgänglighet och ev framtida nyttjande av tomt.

BESLUT
Datum
2008-03-03

Ärendenummer
432-463-01

5 (5)

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Kronobergs län inom tre veckor från den dag ni fick del av beslutet, se bilagda formulär 1.

Claes Sjöblom

Margit Forsström

Delgivningssätt

Med delg kvitto

Bilaga

1. Kartkopia över fastigheten
2. Besvarshänvisning

Kopia för kännedom till

Alvesta kommun, Centralplan 1, 342 80 ALVESTA
Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM
Smålands museum, Box 102, 351 12 VAXJÖ
Lars Odelgård, Hökgatan 3, 342 33 ALVESTA
SUE/plan
SUE/kultur

Källor

Arkiv

Klipparkivet vid Smålands museum

Länsstyrelsen i Kronobergs län. Handläggarpärm avseende Alvesta Tingshus

Topografiska arkivet vid Smålands museum. Aringsås socken

Litteratur

Ekberg Karl "Alvesta Tingshus, Alvesta Kv. Gästgivaren 2"
Antikvarisk förundersökning 2010-12-20, Arkitekt och Miljö, Kalmar

Klüft Antonia "Alvesta Tingshus" Bebyggelsehistorisk uppsats vid institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet, 2010

Larsson Lars J. Norra Allbo hembygdsförening årsbok
Värendsbygder 1974 "På Allbo ting – rättsskipningen i Allbo härad fram till år 1734"

Larsson Lars J. Norra Allbo hembygdsförening årsbok
Värendsbygder 1977 "På Allbo ting II – rättsskipningen i Allbo härad åren 1734 – 1864"

Larsson Lars J. Norra Allbo hembygdsförening årsbok
Värendsbygder 1979 "På Allbo ting III – rättsskipningen i Allbo härad åren 1865 – 1970"

Larsson Lars J. "Värendsbygd – tolv socknar blev Alvesta"
Alvesta 1991

Lönnberg Egil Norra Allbo hembygdsförenings årsbok
Värendsbygder 1938 "Vägar och gästgivaregårdar i Norra Allbo härad"

Modéer Kjell Å. Rättens aktörer: en utställning i fyra tablåer om domstolarnas utveckling under två sekler, Gamla rådhuset i Jönköping: utställningskatalog, Domstolsväsendets informationscentrum (DIC), 1992

Informanter

Andersson, Rolf, son till siste vaktmästaren i Alvesta tingshus, uppvuxen i tingshuset

Odelgård, Lars, ordförande i Norra Allbo Hembygdsförening samt länsombud i Kronoberg för Svenska föreningen för byggnadsvård

Fotografi föreställande Alvesta tingshus 1912. Avfotograferad bild från tavla bevarad på tingshusets vind.
Foto: Karl Ekberg.

